ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

Женски Покрет

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

УРЕДНИЦИ:	Власник за А.Ж П.	Београд	Администрација:	Број поштанског чековног рачуна 53 191. Излази сваког 15 у месецу. Претплата за годину: Дин. 36.- за Југославију; Д. 50.- за иностранство или 15.- фран.
Алојзија Штеби, Београд Млетачка ул. 8, телефон 26-153 Даринка Стојановић, Београд Његошева ул. 23, телефон 25-131	Милица Дедијер Београд Балканска 9	Јули—август 1934 г. Год. XV Бр. 7-8	Кнез Михаилова ул. бр. 46-I Београд	

САДРЖАЈ:

Чланци:

		Страна
Госпођа Кири-Склодовска	Х. Мархулова	66
Чешки књижевник Карел Чапек о госпођи Кири	Карел Чапек	68
У спомен стогодишњице рођења А. П. Ирби	др. Маша Живановић	68
Међународна конференција рада	Милена Атанацковић	70
Учешће жена у раду Међународног бироа рада	Кјелсберг	73
Са професорског конгреса у Бања Луци	Д. Ст.	74
Апел женама		75
Да пробудимо свест или не?	М. Ж	75
Бугарске књижевнице	Паула Хочевар	76
Bolgarska žena v poklicu in v strokovnih organizacijah	Paula Hočevar	80
Жена и духовна стваралачка снага	Else Hueck Dehio	80

Фељтон:

Госпођа Мадлен де Ламартик	Вука Велимировић	84

Белешке:

Једна лепа свечаност у Скопљу. — Интернационални женски савез. — Жени књижевници подижу споменик. — Избори за парламенат. — Г-ђа др. Јулка Хлапец Ђорђевић. — Госпођа Марија Омелченкова. — 25-годшњица. — Филм у васпитању и настави. — Тридести конгрес за мир. — Жена-члан одбора. — Занимљивости из Кине — Новим уставом у Бразилији... — Интернационална алијанса за женско право гласа. 85

Ко искрено и страсно љуби истину, слободу и отаџбину, слободан је и неустрашив као Бог, а презрен и гладан као пас.

Петар Кочић

Dr Marie Curie-Sklodowska

4 jula umrla je u Salanchoux Marija Curie-Sklodowska. Njena smrt je posledica njenog predanog rada, eksperimentisanja sa radiumom. Do poslednjeg časa života bila je slavna hemičarka pri potpunoj svesti.

6 jula je bila sahranjena. Po njenoj želji je prisustvovala pogrebu samo najbliža rodbina. Sahranjena je u grobnici u kojoj je bio sahranjen i njen muž i to u malom mestu Seaux 30 km. od Pariza.

O slavnoj naučnici donosimo članak koji je napisala *H. Marhoulova* u I-2 br. revije „La Femme Slave" god. I. — (Uredništvo).

Dok je on razgovarao sa tri najveća francuska naučnika — Parrin-om, Langevin-om i Borelle-om — čiji susret mu je omogućila ljubaznost g. Painlevé-a, čuveni nemački biograf Emil Ludwig, video je kako su pri ulasku jedne stare dame svi prisutni ustali i kako nastade tajac pun poštovanja. Ti znaci dubokog poštovanja pokazali su Emilu Ludwigu da nije sreo običnu ženu, već kraljicu.

Zaista, to je bila kraljica nauke, veliki naučnik, dr. Marie Curie-Sklodowska. Da je vrednost te ličnosti neosporna, nije potrebno reći. Jedan drugi pisac, Harrow, nazvao je g-dju Cuire-Sklodowsku najvećom ženom Evrope i stavio je u red najvećih naučnika hemičara.

Marie Cuire-Sklodowska, ta usvojenica francuskog naroda, prijatelj Slovena, Poljkinja je. Rođena 7 novembra u Varšavi, gde su njeni roditelji — g. i g-dja Sklodowski — bili nastavnici. Svršila je školu u svom rodnom mestu i tamo bila učiteljica. Nekoliko godina docnije žeđ za većim saznanjem odvukla je iz njene zemlje.

Došavši u Pariz da produži nauke, upisala je na Sorbonu gde 1893 svršava sa uspehom fiziku, a 1894 matematiku. Te školske godine bile su vrlo burne, jer su se studenti stalno bunili zbog velikog nadolaženja studentkinja na Sorbonu. Međutim trud tih žena nije bio uzaludan. Već tada su ih počeli zvanično postavljati u službu.

G-đica Sklodowska radila je u labaratoriji za naučna ispitivanja profesora Lippmanna, „kada je u proleće 1894 prvi put srela Pierre Curie-a, koji je tada bio profesor fizike u Školi za fiziku i hemiju čiji je direktor bio Schützenberger. Njihove inteligencije su se ubrzo zbližile a i njihova srca." (Edmée Clarier: L'evolútion intelectúelle feminine Paris, 1931).

„Nije mnogo vremena proteklo, a on je već počeo da mi govori o svom snu, da život posveti nauci i pitao me da li hoću takav život da podelim sa njim. Godine 1895 primljena mu je doktorska teza „O osobinama magnetskih tela na raznim toplotama". (Marie Curie: Piere Curie). Iste godiue, 25 jula, venčao se sa g-đicom Sklodowskom, koja je od tada sa njim zajedno radila na svim naučnim istraživanjima.

„Naš život bio je organizovan potpuno u pravcu naučnog rada, a dane smo provodili u labaratoriju gde mi je Schützenberger dozvolio da radim sa svojim mužem", kaže g-đa Curie. (Marie Curie: Piere Curie).

„Govoriti o intelektualnoj karijeri g-đe Curie u isto vreme je i govoriti o životu ispunjenom radom jednog naučnika", piše g-đa Charrier. Godine 1896 pažnja P. Curie-a i njegove žene bila je privučena jednom čudnom pojavom koju je otkrio H. Becquerel: „Roentgenov pronalazak X zrakova uzbudio je duhove i nekoliko fizičara ispitivali su, da li fluorescentna tela ispuštaju slične zrakove pod uticajem svetlosi. — H. Becquerel posmatrao je s toga gledišta soli uraniuma i kao što u takvim slučajevima biva, pronašao je jedan pojam različit od onoga koji je tražio: spontano ispuštanje naročitih zrakova uraniumove soli: to je bio pronalahak radioaktivnosti", piše g-đa Curie. Ona se onda reši da ispituje taj pojav i svoje prve eksperimente vršila je u jednom staklenom ateljeu koji joj je Schützenberger stavio na raspololšenje, a koji je služio kao magazin i sala za mašine. U zajedničkom radu g. i g-đa Cuire su 1898 pronašli radium. 1899 i 1900 objavili su svoje radove o pronalasku i dejstvu njegovom.

Njihov „naučni san" postao je stvarnost. „Bili smo potpuno obuzeti predmetom koji nam je otvorio nove vidike blagodareći ovom neočekivanom pronalasku. I pored teškoća pod kojima smo živeli, bili smo potpuno srećni. Dane smo provodili u labaratoriju i đešavalo nam se da tamo ručamo, jednostavno kao neki studenti. U našoj siromašnoj šupi vladao je potpun mir, a nekad smo šetali po njoj motreći na eksperimente i govorili o svom sadašjem i budućem radu. Kad nam je bilo hladno, jedna šolja toplog čaja bi nas okrepila. Živeli smo kao u snu, obuzeti samo jednom mišlju."

Godine 1900 g-đa Curie postavljena je za profesora fizike u ženskoj gimnaziji u Sèvres-u. Doktorat je položila, a teza joj ja bila „Istraživanja na radioaktivnim materijama". Iz mnogih zemalja stizali su im pozivi sa molbom da dođu

i održe predavanja o svom značajnom otkriću. Otišli su u London gde ih je Kraljevsko društvo odlikovalo medaljom Davy. Iste godine bilo je pola Nobelove nagrade dodeljeno Pierre-u Curie i njegovoj ženi.

Godine 1904 postavljena je g-đa Curie za šefa laboratorija na fakultetu prirodnih nauka u Parizu. Posle smrti P. Curie-a, katedra osnovana za njega, ministarskom naredbom je zadržana i data g-đi Curie kao „vanrednom profesoru". To je bilo prviput da je jednoj ženi dato to zvanje. „Da bi održao kontinuitet njegovog rada, Pariski fakultet mu je učtnio tu veliku čast da meni po nudi da ga zamenim na katedri koju je on zauzimao". 1919 naimenovana je za stalnog profesora.

Nobelovu nagradu za hemiju dobila je g-đa Curie 1911 godine.

Po svima zemljama skoro osnovani su laboratoriji u cilju izučavanja radioaktivnosti. Međunarodne konferencije sakupljale su naučnike iz svih krajeva sveta na kojima je g-đa Curie bila arbitar za pitanja koja su se odnosila na tu nauku. Morala je putovati u daleke centre gde se radioaktivnost razvijala.

Rat joj je stvorio novo polje rada. „Kako sam želela, kao toliki drugi, da se stavim narodnoj odbrani na raspoloženje, u godinama, koje smo sada preživeli, opredelila sam se odmah za radiologiju, trudeći se da doprinesem organizovanju radiološke službe koja u početku rata nije skoro ni postojala." — G-đi Curie se stavlja u dužnost uprava radiološke službe Crvenog krsta. Ona se prima takođe da uredi za „Patronage national des Blessés" radiološke instalacije svuda gde se ukaže hitna potreba. Zato je bilo potrebno često putovati u bolnice i ambulante. Morala je i poučavati osoblje potrebno za tu službu.

Po svršetku rata g-đa Curie učestvuje aktivno u radovima komisije za međunarodnu intelektualnu saradnju.

Godine 1921 dolazi u Ameriku gde joj pretsednik Harding, na jednoj svečanoj sednici u Beloj kući predaje jedan gram radiuma namenjen za njene lične radove.

Prilikom drugog putovanja, oktobra 1929, dobija drugi gram, upravo novac da ga kupi, da bi ubrzala otvaranje Instituta za radium, koji je bio osnovan u Varšavi. — G-đa Curie vodi sada Institut za radium u Parizu zajedno sa dr. Regaud-om. Institutu je priključena Fondation Curie koja ima za cilj da potpomaže radove i razvitak ovog Instituta i koja takođe ima za dužnost da organizuje primenu nauke radiacije (radioaktivna tela, X zrakovi) za lečenje bolesti.

Koliko vidimo iz biografije, koju je tako lepo napisala g-đa Chartier, izgleda nam da su g. i g-đa Curie izmenili uloge u podeli naučnog rada: „Sudeći po njenom liku, liku pravog matematičara. izgleda da je g-đa Curie ta koja je vršila izračunavanja, dok je g. Curie sa svojom pesničkom glavom posmatrao i predosećao. Ta činjenica može da iznenadi samo one, koji ne mogu da pojme karakter ženskosti kod čoveka stvaraoca. Uistini nam ova saradnja dvaju pola pokazuje bolje nego ma šta kako funkcije mogu da se izmene intelektualnim preobražajem".

Veza bračnih drugova Curie dala je svetu ne samo dragocen elemenat koji isceljuje hiljade bolesnih, već i dve kćeri. Mlađa i ljupka devojka daje velike nade, dok starija, oštroumnim pogledom potseća na „florentinske anđele". — Ona je đak i sledbenik svojih roditelja i produžava njihovu tradiciju ne samo u laboratoriji već i načinom života. Ona takođe radi zajedno sa svojim mužem i svi su izgledi da će i unuka g-đe Curie, kad odraste, produžiti naučno delo velike porodice".

G-đa Curie sa svojom ćerkom i dalje radi u svom Institutu za dobro čovečanstva.

G-đa Cürie je izdala mnogo radova od vrlo velike naučne vrednosti od kojih ćemo pomenuti nekoliko:

Recherches sur les substances radioactives, Paris, 1903, in-8, 142 p.;

Traité de radioactivité, 1910, 2 vol. (trad. anglaise, allemande, etc.);

Les radioéléments et leur classification, 1913;

Sur les rayonnements des corps radioactifs, 1913;

La radiologie et la guerre, 1921;

L'isotopie et les éléments isotopies, 1924;

Pierre Curie, 1924.

Pored tih radova g-đa Curie pisala je i mnogobrojne članke u ovim časopisima: Le Radium, Le Journal de Physique et de Radium et Le Journal de Chimie-Physique.

Helene Marhoulova

Sa francuskog prevela **D. Zamboni.**

Шаљите дужну претплату

Češki književnik Karel Čapek o g-đi Curie

Poznati češki književnik Karel Čapek napisao je o g-đi Curie sledeće redove:

„Ko će još da se seti posle 50 godina sadašnjih ministara, maršala i drugih veličina ovoga sveta? Ali ime g-đe Curie ostaće: uvek će se ljudi setiti da je spojena sa tim imenom jedna od najdubljih promena u shvatanju o matepiji i energiji, o neizmerno malom atomu i o čudu arhitekture materije. Nikakvo nakinđureno junaštvo, nikakva vlast nad ljudima i istorijom; samo strpljenje u radu u laboratorijumu, neprestana istraživanja čudnovate smolaste rude koju ima čitav svet samo u neznatnoj količini; a ipak — šta to znači i šta je u poređenju s time slava potentata i diktatora? Šta je prema tome slavna Francuska akademija, koja je odbila čast da ubroji među svoje članove malu, sedu gospođu kojoj su telo razjeli zraci, za koje je i ona doprinela da prodru u svet čovečjeg saznanja? Nije potrebno da nad njenim kovčegom larmaju aeroplapi sa bombama i da pucaju topovi; njena večita čast je neizmerno i tiho bombardovanje delića alfa, beta, gama, elektrona, protona i pozitrona, bombardovanje kojim je bio našem saznanju otvoren put do tajanstvenih granica materije. Ta pobeda će da ostane. Gospođa Curie—Sklodowska je zaslužna za ceo svet". (Iz ljubljanskog dnevnika „Jutro" od 11-VII-1934).

У спомен стогодишњице рођења Аделине П. Ирби

А. П. Ирби родила се у децембру 1833 у Бајлон Холу у Енглеској. У дјетињству и младости много је учила и бавила се науком. 1859 пропутовала је Немачку, Ческу, Аустрију, Мађарску, Пољску. 1861 путујући за Грчку била је у Прагу и Палацки је упозорио на јужне Словене и 1863 она дође у наше крајеве У Босни се задржала, отварајући школе (касније и у Славонији и Сјев. Далмацији) до своје смрти у Сарајеву 1911.

Приликом стогодишњице рођења Аделине П. Ирби „Женски покрет", као духовни њезин потомак и везан директно за њено дјеловање посредством њених ученица и сарадница, данас чланица Ж. п. — сматра својом дужношћу, да овој великој жени одржи помен и у свом кругу.

Тај је помен врло скроман и једноставан, не зато што жене Сарајева не би могле или умјеле да учине друкчије, него зато што је А. Ирби и за живота и на самрти волила повученост и једноставност.

Али у колико је помен једноставнији, у толико је дубљи и искренији, тим више, што је слободан од сваке материјалне подлоге.

Ми желимо да овдје, на мјесту њеног дјеловања — као знак захвалности, поставимо себи као примјер нашем даљем раду — *њену моралну личност*, реконструисану по њеним ријечима. О животу, доживљајима, одушевљењима и разочарањима, који би могли бити конкретан разлог њеном раду — није нам скоро ништа познато и то зато, што је сама живјела врло повучено и тихо не повјеравајући се никоме и, што је наредила да се иза њене смрти, све шго је остало њене кореспонденције и забиљежака — спали.

Ту њену основну црту карактера, *скромност и тиху отменост*, као да је и сама судбина помагала: задње успомене из њеног живота уништене су приликом демолирања почетком рата 1914, осим њених двију књига, које су касније (нарочито последња „Путовања кроз словенске земље европске Турске") добиле *политички* значај пошто је другом издању написао предговор Гледстон — иако је — по речима њеног сарадника Сер А. Ивенса „карактер њеног рада био несектарски и *строго неполитички*" — постоје забиљешке о њој само од њених најближих сарадника. Али и те су тако оскудне, да се може једино закључити, да је она била у себе затворена личност, *храбра, јака и самостална и без икаквих претензија на славу.*

То њено становиште се најбоље огледа у одговору, који је дала, кад су јој рекли:

„Ваша велика дјела и велики труд за српство историја ће истинито забиљежити и

наградити". Она је одговорила: „Света је потпора немоћнијем, света је истина, света је математика; а историја нije света, јер је пуна лажи као и људи, који је пишу. Хвала лијепо, *мени је доста ово што радим!*"

Рад је био садржај њеног живота. И са овом својом тежњом *за рад*, својственом само потпуно изграђеним и смиреним личностима — она је и међу својим сарадницима претстављала виши тип човјека. И док су у Енглеској неке жене њених духовних квалитета улагале сав труд у то, да *своје другарице* ослободе окова друштвеног двоструког морала — г-ђа Ирби је у нашим крајевима нашла циљ своме животу.

„Просвјећивање ума и оплемењивање срца је прави и највећи посао свакога и свих. *Људи су браћа и треба то још више да постану* просвјећивањем ума и оплемењивањем срца. *Томе треба да служе сви, па ћу служити и ја*",

Сигурно је А. П. Ирби наслиједила извјестан дио ове концепције од својих предака, нарочито од оца, који је много допринео укидању ропства у Јужној Африци.

Али за њен високи космополитизам много је већа њена лична заслуга, јер је она *солидним и многостраним учењем* усавршавала се а путовањима кроз многе земље стицала непристрасно процјењивање људи и прилика.

Пошто је пропутовала скоро цијелу Европу, она се задржала у Босни, јер је — по њеним ријечима — ту видјела „добар и срцем велик народ. *Несреће тога народа и патње његове пробудиле су у мени осјећаје милосрђа, и ја сам одлучила да свој живот посветим раду, да се ублаже те патње и умањи та несрећа*".

И као потпуно изграђена и храбра жена (по свему до сада наведеноме права феминисткиња) — она је одмах схватила, да је најјачи коријен овој несрећи незнање, и једини лијек — просвјета — и ријешила је да најпре отвори неку школу.

По речима Петра Мирковића, њеног сарадника и биографа, она је: „Између народа изабрала наш, између нас најболнију сиротињу, између сиротиње дјецу, између дјеце — женску нејач" — јер „је знала да су добри васпитане, просвјећене мајке најбоља гаранција за најтврђи темељ породице, народа и државе" (Просветина споменица 1933).

Тако је постала њена школа за женску дјецу у Сарајеву 1866. Овде мора да се нагласи, да то није била прва школа за женску дјецу, него наставак школе, коју је 10 година раније отворила Сарајка Стака Скендерова. Вриједно је споменути и то, да у доба, када су многи А. Ирби нападали због тобожњег потцјењивања православља у њеној школи — Стака Скендерова била је један од најјачих њених бранилаца.

У својој школи А. Ирби је настојала да формира што већи број учитељица, да даље шире просвјету; истовремено она је настојала, да у свим тим младим женама, њеним питомицама, култивира све особине, којима би могле оне касније да доприносе општем напретку.

У том смислу она је поред свих стручних знања и вјештина настојала, да оплемени душу сваке појединe; при томе јој је нарочито служило *Свето писмо*, као синтеза животне мудрости.

Али А. Ирби *није била једнострана*, него са правом материнском љубављу и правичношћу она је исту бригу посвећивала и мушкој дјеци и отварајући своје школе у Славонији и Сјев. Далмацији (кроз које је прошло преко 1900 ђака) она је примала женску и мушку дјецу једнако и настојала да им осигура женске и мушке наставнике.

Како је она настојала директно да утиче на духовно формирање и њених мушких питомаца доказује писмо упућено неком младићу, који је учио у иностранству у којем му препоручује да чита Смајлсов „Карактер" и на крају писма каже: „Прочитала сам га и видјела, каквим накитом мора човјек бити накићен, па да је човјек, да је карактер, свјетао карактер! Пожурите, свршите Ваш посао тамо, па полетите овамо!" (П. Мирковић).

У том културном и хуманом правцу она је утицала на сву своју околину. То нам свједочи њен разговор са једним сељаком, који је дошао да од ње замоли новаца за пушку, како би могао ићи и он у устанак. Мјесто новаца за пушку она му је предала превод *Светог писма* са ријечима: „Ево ти ова књига, у њој има све врсте оружја. Има пушака, топова, ханџара и сабаља. Све непријатеље своје ћоме можеш лако побиједити, а крви неће ни капи потећи. Ова ће Ти књига дати у твом животу сваку утјеху и донијети Ти побиједу и срећу" — и послије „пази добро на оружје и по њему се владај. Оно ће те чувати и у животу штитити од Твојих непријатеља." (П. Мирковић).

Много се и с правом спомињу и остале

њене помоћи, учињене директно избјеглицама за невесињске буне. У свему (заједно са школама) утрошила је око 11 милиона предратних круна. Ову суму потребно је споменути, јер то није био све њезин новац, него га је она скупила у Енглеској. Да је у томе успјела доказ је више, какав је она ауторитет уживала у свом народу.

Прелиставајући литературу о њој наилазимо на епитете: анђео, добротворка, мудрац итд. Све добронамјерно и сигурно заслужено. Али се питамо: да ли је у данашњем вијеку и специјално код нас *довољно* на овај начин изражавати своју захвалност.

Кад знамо да је она своју величину постигла *учењем и слободним радом*, — је ли довољно ријечима је славити или би праведније и корисније било, у том, њој тако драгом народу „добром и срцем великом“ — настојати да се васпитавају њене сљедбенице, које ће свом народу и човјечанству користити и поносом бити као покојна А. Ирби?

Славећи данас стогодишњицу рођења те велике жене — једне од првих феминисткиња у Босни и Херцеговини — Женски покрет у име захвалности апелује на читаву јавност:

Ако сте заиста свјесни, да вас је задужила ова велика жена — радите у њеном духу, *дајте слободу образовања и рада свој женској омладини*, да њене вриједне јединице пораде у правцу рада А. Ирби „да се ублаже патње и умање несреће“ људи.

Сарајево. **Д-р Маша Живановић.**

XVIII Међународна конференција рада

Овогодишња Међународна конференција рада, која је одржана јуна месеца у Женеви, поред осталих питања, на дневном реду је имала два питања, која специјално регулишу рад жена. Одговарајући одредбама § 389 Версањског уговора, према коме кад год су стављана на дневни ред питања која тангирају жене, у својој делегацији владе су обавезне наименовати међу члановима и жене, и наша Влада је за експерта при нашој делегацији наименовала жену.

Дневни ред овогодишњег заседања био је испуњен најактуелнијим питањима из области радничког законодавства. Немогуће је у овако кратком излагању дати потпуну слику свих тенденција, које су се на конференцији појавиле, али резултати рада дају могућност да продремо у контуре данашњег економског и социјалног живота. Резултати су у главном следећи:

Нове конвенције

Донете су две нове међународне конвенције, и то: 1.) Конвенција, која регулисава радно време у стакларама, у којима је рад непрекидан. Радно време се ограничава на 42 часа недељно, са најдужим радом од 8 часова дневно и најкраћим одмором од 16 часова између смена, 2) Друга је конвенција, која обезбеђује помоћ радницима у случају незапослености. Донета конвенција предвиђа обавезу, за државе које је ратификују, да кроз своје радничко законодавство спроведу један од следећих начина, којим се гарантује помоћ у случају незапослености: осигурање обавезно или факутлативно, комбинацају ове две врсте осигурања, или обавезно давање помоћи. Поред ове конвенције, донета је и једна препорука, која предвиђа разне модалитете и детаље у примени ове конвенције. С обзиром на тешке последице незапослености за раднике и њихове породице, обезбеђење најнеопходнијег минимума за живот у моменту незапослености, намеће се као императивна дужност сваке државе и сваког цивилизованог друштва.

Ревизија постојећих конвенција.

Извршена је ревизија двеју постојећих конвенција: 1) Ревизија конвенције о професионалним болестима осигураних раденика. У примени ове конвенције, која је донета 1925 године, осетило се да болести, које конвенција набраја као професионалне болести, у случају којих раденик има право на накнаду, не обухватају све случајеве професионалних болести. Пракса је показала да су се дешавали тешки случајеви оболења на послу, у којима раденик није могао добити отштету само из разлога, што то оболење није предвиђено међу професионалним болестима. Осетила се неопходна потреба да се ова конвенција допуни, проширивањем врсте болести, које се имају сматрати као професионалне. Овако измењена конвенција одговараће боље стварним радничким потребама. 2) Друга из-

мена учињена је ревизијом конвенције о забрани ноћнога рада за жене, питање које је од великог интереса за све жене. Нашим читаоцима је већ познато да је у Вашингтону 1919 године донета конвенција, којом се забрањује ноћни рад женама. Ову конвенцију је ратификовала и наша држава, и забрану ноћнога рада за жене спровела је кроз наш закон о заштити раденика. У многим земљама ова конвенција је тако тумачена, да се ноћни рад забрањује свима женама без разлике, тј. како мануелним тако и интелектуалним раденицама. Све многобројнијом појавом жена са вишом професионалном спремом за рад у разним индустриским предузећима, као хемичарке, инжињери, лекари, бактериолози, жене које својим способностима и спремом могу постати шефови појединих грана у предузећима, итд. почела је да се осећа невоља забране ноћног рада овој врсти жена. Свима њима су се затварала врата у предузећима, у којима би оне могле радити, без бојазни да ноћним радом могу бити онако експлоатисане, као што је то случај са мануелним раденицима, које је стварно конвенција и намеравала да заштити. Стога се створио јак покрет жена, да се жене са вишом спремом искључе из примене ове конвенције. Тај покрет је добио свога израза у захтеву британске владе, да се конвенција измени у томе смислу, да јасно нагласи, да она обухвата само мануелне раденице. На овогодишњем заседању, које је по други пут дискутовало ово питање, измена је усвојена, и унет је нови параграф у досадањи текст конвенције, који гласи: да се конвенција неће примењивати на жене, које обављају управљајуће послове, скопчане са нарочитом одговорности, и не врше нормално никакав мануелни рад Ова примена је важна, нарочито сада, кад се често траже сви начини, да се жени отежа запославање.

Друга промена ове исте конвенције, много мање је значајна. Наиме, према Вашингтонској конвенцији као „ноћ“ сматра се време од 8 часова, које мора обухватити доба између 22 ч. и 5 ч. Како су и климатске и социјалне прилике у разним земљама разнолике, то се у примени осетило да је овако ригорозна ознака доба ноћи доста тешка. Из тога разлога тражено је да се у доба ноћи може сматрати и време између 23 ч. и 6 ч., дакле померено за један сат. И та је измена примљена, после једног дужег отпора радничке групе, која се изгледа углавном одупирала из разлога, што не жели да се олакша рад у две смене по 8 ч. дневно. На крају је и радничка група гласала за ову измену.

Припреме за доношење нових конвенција

На дневном реду је била и прва дискусија о доношењу двеју нових конвенција: 1) конвенција о забрани рада за жене у подземним радовима. Иако данас има веома мали број држава, које су законом забраниле рад жена у подземним радовима, ипак стварно рад жена у подземним радовима постоји само у Индији и Јапану, а све друге државе већ давно то у пракси више не толерирају. Интернационални биро сада је ипак сматрао за нужно да донесе једну конвенцију, која ће тај рад забранити и да на тај начин утиче да се у тим двема земљама онемогући употреба жена у подземним радовима, који су убиствени за њену физичку снагу. Учињене су све припреме и можемо сматрати за сигурно да ће идућа Конференција и ово питање повољно решити. 2) Друга припрема је учињена за доношење једне конвенције, којом би се загарантовало радницима право на њихово осигурање у случају инвалидности, болести и смрти и када оду из земље, у којој су били осигурани. Доношење ове конвенције биће такође задатак идућег заседања.

Скраћење радног времена

Питање, које је најјаче потресало рад овогодишње конференције, које је највише интересовало јавност, јесте скраћење радног времена. Велика незапосленост у свету изазвала је мноштво предлога да се овоме тешком злу нађе лека. Један значајан предлог, о коме се већ две године дискутује на конференцијама рада, јесте и предлог да се скрати радно време у предузећима. Присталице овога покушаја виде ту двоструку корист за ублажење економске кризе данашњице: прво, на тај начин би се повећао број упослених раденика, а тиме и смањила незапосленост; повећањем броја запослених, јача се куповна моћ потрошача, што ће имати за последицу већу потребу за јачом производњом. Оваква аргументација даје наду на бољу будућност што претставља јак морални фактор у данашњој депресији. Али противници сматрају да су присталице скраћења радног времена сувише велики оптимисти. Они се, пак, боје да баш у овим тешким временима потпуно не руинирају и оно мало могућности за напредовање предузећа, ако им се наметне већи терет и

скупља радна снага, а смањи профит. Није тешко погодити да су сви раденици ватрене присталице скраћења радног времена, а послодавци огорчени противници. Што се тиче држања претставника владе, они су се показали још врло несигурни да прихвате једну овако велику реформу, и њихова гледишта била су више на страни послодаваца. Тако је дошао моменат, када је изгледало да ће ово питање потпуно на Конференцији пропасти, т.ј. да ће се овај форум изјаснити против сваког покушаја, да скраћењем радног времена побољша данашњу ситуацију. Но, јасно се осетило и то, да би такав резултат могао бити и тежак знак слабости Интернационалнога бироа рада да у одлучним моментима спроводе велике реформе — и нашла се солуција у томе, да се ово питање ипак не скине са дневнога реда, већ као још недовољно простудирано, враћа се Управном одбору да прикупи нове податке, и стави га поново на дневни ред.

Искуство, које ће стећи Сједињене Америчке Државе у овом погледу — јер је познато да претседник Рузвелт жели да покуша да смањењем радног времена умањи незапосленост — даће сигурно конкретнију базу за решење овог проблема.

Улазак Америке у чланство И. б. р.

Значај овогодишње Конференције рада нарочито је велики у томе, што су на овоме заседању примљене у чланство Сједињене Америчке Државе. После петнаест година апстиненције Америчке Сједињене Државе желе да сарађују у овој организацаји, која је од великог значаја за економски живот, организацији која ће у толико бити јача у колико сви народи у свету желе да јој ту моћ прибаве и очувају. Улазак Сједињених Америчких Држава у чланство Интернационалног бироа рада уједно је и један корак ка њиховом приступу Лиги народа, и у толико јаче овај чин најсрдачније поздрављамо. Данас, када се бојимо да темељи Лиге народа нису пољуљани, изглед да ће јој ускоро приступити Америчке Државе и Совјетска Русија мора радовати сваког борца за светски мир, јер ће њихов улазак означавати једну нову гаранцију, нову моћ улити у ову организацију, која је данас још увек једини ослонац ма колико био слаб за чување светског мира.

Учешће жена у раду конференције

На крају да кажем неколико речи о раду жена на овој конференцији. Свега је било 15 жена, и то две владини делегати (Норвешке и Шведске), 9 експерти владиних делегата, 4 претставнице радничке групе. Када се узме у обзир да је 49 земаља било заступљено на конференцији; да су свега 12 делегација имале међу својим члановима жене, и то иако су два питања била на дневном реду, која су специјално интересовала жене, а и сва остала питања од огромног значаја за жене, онда морамо зажалити тако малобројно учешће жена на овим конференпијама, које дају базу за услове рада у свету, како за раднице, тако и за раднике, а према томе и за живот целокупне радничке породице. Како је по овом питању скренула пажњу конференције владин делегат Норвешке г-ђа Кјелсберг, то њен говор доносимо у нашем листу. У своме говору, г-ђа Кјелсберг изнела је и захтев да се изабере једна жена у управни одбор Бироа рада, пошто су приликом свога заседања бирали нови управни одбор. Овај оправдани захтев остао је само захтев, изабрана није ни једна жена, нити као члан нити као заменик. Нарочито се чудимо, да међу радничким делегатима има тако мало жена, јер свега две жене су биле из чисто радничких организација, а друге две, које су припадале радничкој групи, (Чехиња и Пољкиња) чланови су професионалних синдиката, а не радничке групе.

Али иако малобројне, ове године први пут жене су успеле да руководе радовима комисија, које су расправљале о питању регулисања женине радне снаге. Наиме, претседнице и известиоци комисија које су се бавиле питањем о ноћном раду жена и упославању жена у рудницима, биле су жене, и то претседница комисије за ревизију конвенције о ноћном раду жена била је г-ђа *Хеселгрин*, сенатор и владин делегат Шведске, а известилац женски експерт наше владе; претседница комисије за забрану рада женама у подземним радовима била је Холандкиња, доктор права г-ђа *Стемберг*, а известилац г-ђа *Субараја*, експерт индиске владе. Ово је ипак мали феминистички успех, у толико пријатнији, што су рад и резултати рада обеју комисија били врло задовољавајући.

Београд **Милена Атанацковић**

Пошаљите дужну претплату!

Učešće žena u radu Međunarodnog biroa rada

Govor g-đe Kjelsberg (zvanični delegat Norveške) na ovogodišnjoj konferenciji M. b. r.:

„Hoću da upotrebim ovu priliku da privučem vašu pažnju na pismo od 14 novembra 1933, koje je Direktor uputio svima državama članovima Međunarodnog biroa rada. Ovo pismo izlaže pitanja, koja su stavljena na dnevni red, a završava se privlačenjem pažnje na čl. 7 Versaljskog ugovora, koji predviđa da žene imaju ista prava da budu naimenovane za delegate ili eksperte, bilo da se konferencija bavi ili ne, pitanjima koja se odnose samo na žene. Direktor navodi takođe mesta iz čl. 389 Versaljskog ugovora, koja predviđaju, da kad se konferencija bavi pitanjima koja specijalno tangiraju interese žena, bar jedan ekspert morao bi bili žena. Direktor zatim spominje ova dva pitanja, koja naročito interesuju žene, a koja su ove godine na dnevnom redu, a to su: noćni rad žena i uposljenje žena u podzemnom radu.

U kojoj su meri vlade pojedinih zemalja vodile računa o ovoj tako jasnoj sugestiji Direktorovoj po tom pitanju, i o propisima ovih članova Versaljskog ugovora? Od 49 zemalja prisutnih na Konferenciji 11 vlada su naimenovale žene kao delegate ili eksperte, i to 2 žene kao delegate i 9 žena kao eksperte. Sem toga došle su 4 žene kao pretstavnice organizacija radenica, što ukupno čini 15 žena u ovoj sali. Ima ovde, dakle, 114 vladinih delegata i eksperata, a među njima ima svega 11 žena.

U sadašnjem vremenu teškoća i krajne neizvesnosti, a usled hitne potrebe rešavanja pitanja nezaposlenosti, naročito u pogledu omladine, čini mi se da je važno da onogućimo što uspešniju saradnju žena i muškaraca.

Zaista, oba pola pate od bede stvorene nezaposlenošću. Za žaljenje je da muškarci, koji u mnogim zemljama vode politiku, ne izlaze više u susret zahtevu žena da učestvuju u toj saradnji. Žene u skandinavskim zemljama nisu za žaljenje. Danska, Švedska i Norveška uvek su slale žene još od prve konferencije u Vašingtonu. Ima i drugih zemalja koje skoro svake godine šalju žene kao delegate: Francuska, Engleska, Holandija, Švajcarka, Španija i dr. Ove godine je Indija prviput poslala jednu ženu, koja je došla pravo iz svoje zemlje. Jednu ženu, eksperta, poslala je i Jugoslaviji. Puno drugih zemalja ima još gde bi se našlo iskusnih žena, čija saradnja bi bila od velike koristi za naš rad. Žene su bile i suviše strpljive. Nisu radile dovoljno aktivno preko svojih međunarodnih organizacija da privuku pažnju javnog mnjenja i mnoge vlade ne znaju za ove članove Versaljskog ugovora.

Upravni odbor biće biran iduće nedelje. Nijedna žena nije bila dosađa član tog odbora, pa čak ni zamenik. Potrebno je da se uloži mnogo truda da sada bar jedna bude izabrana. Poznato je da upravni odbor raspravlja — kao prva instanca — pitanja koja se zatim iznose na konferenciju. Bilo bi, dakle, velika dobit da se tu može iskoristiti znaje i iskustvo žena.

Želim takođe da podvučem da je u Međunarodnom birou rada uposleno mnogobrojno osoblje koje sačinjavaju i muškarci i žene. Ono bi bilo srećno kad bi u upravnom odboru zasedavala jedna žena kojoj bi se mogli obraćati i izlagati joj svoje razne želje i potrebe. Mora se priznati da žene imaju bar jedno preimućstvo nad ljudima, a to je: plemenitost materinstva, milosrđe i saučešće.

Obraćam se svima ljudima koji se nalaze na odgovornim mestima da se sete reči pretsednika Vilsona. „Međunarodni biro rada“, rekao je on, „osnovan je da dâ svakome muškarcu i ženi, velikom i malom — jedno mesto na suncu.“ I žene traže da učestvuju u tom radu.

Na kraju hoću da Vam zahvalim, g. Direktore za veliki i lep rad koji Vi i Vaše osoblje vršite. Izveštaj koji smo čuli jasno pokazuje ogromnu delatnost koja je ostvarena, i sa kolikom energijom su vođene sve sekcije biroa“.

Sa francuskog prevela **D. Zamboni**

Нове књиге

Надежда Тутуновић: Београдске приче. („Наша књига“, број 6, Београд 1934 год. Геца Кон а. д.).

Име г-це Надежде Тутуновић већ је познато нашој публици. Њене приповетке су штампане у фељтонима дневног листа **Политике.** Она је успела да нас својим причањима проведе кроз Београд младости и кроз Београд малих ситних људи, и да живо и духовито осветли покоји интересантан београдски тип. Иако млада девојка — дипломирана студенткиња филозофије — она је већ стекла читалачку публику и популарисала се.

Са професорског конгреса у Бања Луци

Професори истичу питање равноправности жена и мушкараца у школском раду

XV редовни конгрес Југословенског професорског друштва, одржан 5 и 6 јула т. г. у Бања Луци, на коме је узело учешћа око пет стотина учесника, показао је да су жене и овога пута у приметном броју заступљене и да су се, као и увек, интересовале за питања свога сталежа.

Дискретно жене професори учествују у целом раду конгреса: у припремном одбору су наставнице из Бања Луке, у раду управе и самога конгреса било је заступљено више њих из свих крајева.

Треба са задовољством забележити да су баш сами професори, са претседником г. Дивцем на челу, истакли питање положаја жена у настави. Претседник г. Дивац, осврће се на мартовску конференцију професорског друштва у Београду, на којој су то питање свестрано, документовано, исцрпно обрадиле жене-професори, износи синтезу рада те коференције завршујући речима: „Нико нема права у области просвете да ускрати жени право да суделује у васпитању подмлатка који она рађа“. Једнодушно одобравање пропратило је ову констатацију.

У питању смањења принадлежности удатим женама-наставницама и онима који живе у породичној заједници запазило се и подвукло: да су економски најслабији најјаче тангирани, да је нова Уредба тешко погодила удате жене, а нарочито оне са „нижим принадлежностима тако да се у понеким случајевима та смањења додатака претварају у врло велику неправду“.

Једнодушан израз конгреса је био да је жена у просвети на свом месту. Тај израз конгреса долази до свога најеклатантнијег ступња у речима г. др. Јоба, професора из Дубровника: „Равноправност између мушкараца и жена у сваком послу!“

У резолуцији професора, који претстављају значајан друштвени елеменат и по образованости и по положају који заузимају, добила је жена место пуноправног радног члана друштвене заједнице у клаузули којом се тражи: *„Да се рад жене сматра равноправном раду мушкарца и да се зато жени у државној служби не сме ништа одузимати“.*

*

Овај конгрес имао је још једну истакнуту манифестацију женског рада — то је било предавање г-ђе др. Милице Богдановић, професора из Загреба, о *Заједници дома и школе.* Прелазећи историјат тога питања на страни, г-ђа др. Богдановић излаже како и када је почео рад на зближењу куће и школе код нас; и како је занимљиво да се прво јавља у Крагујевцу, одакле се преноси у Београд, и то прво у основне школе — пре рата, а после рата у гимназије. Овај начин који је распрострањен код нас, т.ј. заједнички састанци свих родитеља једне школе са свима наставницима, сматра да није тако ефикасан по циљ који се њиме жели постићи, као што би били састанци између свих родитеља једнога разреда са наставницима и децом тога разреда. (Такав начин спроводи данас г-ђа директор Прве женске гимназије у Београду, а још 1923/24 године то је изводила спонтано једна позната наша наставница у Трећој женској гимназији у Београду са ученичким родитељима разреда коме је била разредни старешина).

*

Али, као да је тенденција овог професорског конгреса била истицање женске интелектуалности. По свршеном раду конгресистима се дала прилика да упознају, у њеном дому, г-ђу Мару Ђорђевић-Малагурску, познату нашу књижевницу из фолклора буњевачког, која је награђена овогодишњом наградом Академије наука у Београду за најбољу књигу штампану у 1933 години, за збирку приповедака из буњевачког живота — *Виту Ђанину.*

Ма откуда долазила намера да се жена спречава на путу свога развијања, никада се у томе неће успети, јер природни развитак друштва гони све његове чланове — па разуме се и жену — ка прогресу.

Д. Ст.

Apel ženama

Internacionalna alijansa za žensko pravo glasa upućuje ženama sledeći apel koji je primio upravni odbor Alijanse na poslednjoj sednici:

„Svetska ekonomska kriza je razgolitila nesposobnost čovečanstva da razumno rešava probleme koje je samo prouzrokovalo. Osećanje nesposobnosti je dovelo do moralne krize od koje svi patimo i do toga da sumnjamo u dosadašnja ubeđenja i dalo je intenciju da pribegavamo upotrebi očajnih sretstava za poboljšanje. Jedan od simptoma koji najviše uznemirava u ovom dalako raširenom nespokojstvu je napad na slobodu i nezavisnost žene, koji je učinjen baš zato što ženina emancipacija sačinjava integralni deo evolucije ka sve većoj slobodi ličnosti, i koja je zahvatila ceo svet, kako Zapad tako i Istok.

Pozivamo žene da prečiste svoje pojmove o aktuelnim idejama s obzirom na ulogu i položaj koji one zauzimaju u svetu. Uistini ne postoji i ne može uopšte postojati vladin sistem koji se osniva na načelu inferiornosti jednoga pola. Iako se funkcije materinstva fizički razlikuju od funkcija očinstva, zadatak i odgovornost roditeljska je za oba jednaka i interes oba pola je istovetan u pogledu intelektualnog i duhovnog razvitka, kao i u pogledu mira i opšteg ekonomskog napretka. Velika je opasnost u nameri dati sili preteranu važnost i staviti je iznad prava; pristalice te takozvane nove ideje potpomažu vaskrsenju starog, odbačenog mišljenja o „slabom polu", t.j. da se žena smatra fizički za inferiorno biće, nesposobno da se prihvati oružja i stoga da je elemenat od manje vrednosti u muškoj državi. Žene, ma kakav bio režim koji Vi smatrate da je potreban Vašoj zemlji, budite uvek svesne svoje dudoke odgovornosti u pogledu skladnosti toga režima s Vašim sopstvenim načelima. Tražite uvek svoje pravo da zajedno sa muškarcima učestvujete u političkom, socijalnom i ekonomskom životu svoga naroda; oduprite se, ako nebiste hteli da Vas smatraju samo obaveznom za jednu jedinu funkciju, t. j. da produžujete rasu, da donosite na svet decu koju nemate pravo da zaštićujete, da rađate sinove za budući pokolj, protiv koga ne možete da usmerite politiku Vaše zemlje. Naprotiv, baš radi materinstva morate gledati daleko da biste mogle sačuvati svoje od svega što vodi ratu i od svega što vodi nasilju.

Nespokojni smo što vidimo da se žene opet potčinjavaju i time oživljuju zastarele predrasude, što vidimo da se uvek lično žrtvuju zbog pogrešne sentimentalnosti, verujući da tako mogu spasti svoju zemlju. Feminizam nije izgubio svoju aktuelnost. Potreban je još više no ikad, ako ne želimo da se napredovanje čovečanstva fatalno prekine, ma kakav bio oblik njegove spoljne evolucije. Jednakopravnost polova mora biti temelj svih vladajućih sistema. Ona je bistvena za slobodu. Budite uvereni da sreća Vaše otadžbine ne može biti irgrađena na grobu Vaših čovečanskih prava, niti na Vašoj moralnoj i socijalnoj uniženosti. Samo ако je politička jednakopravnost priznata za oba pola, može svaki građanin verno da ispunjava zadatak za koji je pozvan.

Žene, setite se žrtava koje su Vaše prethodnice podnosile i budite svesne da su se borile za načela, koja nikakva socijalna promena ne može uniziti. Budite verne onome, što su one za Vas izvojevale, odvažno i postojano čuvajte nasleđe koje su Vam ostavile. Ne budite plašljive! Kada je potrebno — protestujte i borite se. Ako ikada postane struja suprotnih snaga i zastarelih predrasuda suviše jaka, tada se grčevito uhvatite za temelj naših primera, svesne da postojite i u nepokolebljivoj veri da se taj val mora razbiti i da će oni, koji su bili jaki snaći se nekog dana na suvoj zemlji, obasjanoj mirom i napretkom.

Žene, drugovi naši, budite hrabre i odvažne!

Margery J. Corbett - Ashby, pretsednica — **Emilie Gourd**, sekretar

Да пробудимо свест или не?

Две слике из Босне

I.

После једног предавања, одржаног сеоским женама и мушкарцима у селу, на сјеверном обронку Требевића (дакле у непосредној близини Сарајева) — о потреби образовања жене — која је потреба призната од свих присутних — сједила сам са женама на ливади и разговарале смо насамо о њиховим тешкоћама.

У један мах зашушташе њихове хаљине, све се оне одједном дигоше, као преплашене птице. — Шта је било? *Пролазио је један млађи мушкарац, који им је назвао Бога.* Да му одздраве — све су се оне морале дићи и од тога није била изузета ни једна педесетогодишња, тешко болесна жена... И најстарија жена, кад се поздрављa са мушкарцем, младићем, *сагиње главу и љуби му руку.*

Кад снаја улази у кућу, љуби у руку дјевера, макар њему било само пет година.

Кад пролази трудна жена, дижу се сви, јер она можда — носи мушко.

А кад „Женски покрет“ гледа да сваку прилику употреби, да тим бједним створевима укаже и на њихово *човјечанско достојанство* и — такозвани — најнапреднији елементи наши (не само мушки, него и женски) одвраћају нас од феминистичке пропаганде, тврдећи да је још прерано, да још наше жене нису зреле за то!

II.

У селу Д. крај Сарајева, које у 30 православних домова има 44 школска детета, предаје у сва четири разреда у једној влажној, хладној соби млада учитељица католичке вјере, „Напреткова“ стипендискиња.

Посјетивши је, пало ми је у очи, да она у својој приватној соби поред слике католичке Богородице има врло лијепу слику св. Саве. Објашњавајући, како она св. Саву сматра као симбол просвјете додала је: зашто ја не бих волела православну слику неког светитеља кад могу да предајем православну вјеронауку? Пошто је свештеник, одређен за ту школу, стар и врло далеко станује, она по његовом упутству и помоћу одређених књига са успјехом предаје вјеронауку, учи и моли с дјецом све прописане молитве. Родитељи су јој зато искрено благодарни.

Али је њен рад још обимнији. Она је годину дана у том селу и провела је врло тешку зиму с дјецом у тој школи. Пошто у селу већ неколико година постоји на пола довршена нова школа, она је са школским одбором и неким угледним домаћинима успјела да изради дозволу, да се зграда до јесени доврши. И зато она читавих празника неће из села да одлази, него пошто сељаци више за школу неће да кулуче, она са својом дјецом иде у шуму, сјече и обрезује дрво, довози га пред школу. Она с дјецом скупља камен и на тачкама га (она лично и дјеца) довозе пред школу — и спремају се да читаво љето раде са зидарима, како би до јесени свршили школу.

Шта више, не имајући добре пијаће воде — она је с дјецом окопала и очистила један извор, прописно (како је у школи на часовима хигијене учила) оградила га и покрила и сад очекује, да јој надлежне власти подигну праву чесму.

Питамо се: да ли овакав феминизам може бити опасан?

И да ли је право, да сељанку остављамо *испод* сваког нивоа културе, кад жене умију тако *поштено и тако корисно да раде?*

Quousque tandem abuteris patientiam nostram?

Сарајево М. Ж.

Bugarske književnice

Bugarska žena odavno aktivno učestvuje u duhovnom životu svoga naroda. U književnosti se pojavljuje još za vreme turske vlađavine. Časopis „Čitalište“ koji je izlazio u Carigradu imao je već žene za saradnike. U prvo doba nacionalnog buđenja pojavila se i prva bugarska književnica — pesnikinja, mlada *Elena Muteva*. U prvoj polovini prošlog stoleća ona je već pisala članke i pesme, i prevodila sa ruskog na bugarski jezik, koji je bio tada još neuglađen. Većina je živela u Odesi, gde su se skupljali svi prosvećeni Bugari i kada još nisu bili na čisto, da li je uopšte moguće da pišu pesme na bugarskom jeziku. Muteva nije živela dugo, ali u bugarskoj istoriji književnosti ima časno mesto prve bugarske književnice, prevodioca i folkloriste.

Pravi razvitak i razmah bugarske književnosti počinje tek u drugoj polovini XIX stoleća, kada se dižu najjači glasnici probuđene narodne svesti i unose je u književnost: politički revolucionar *Botev* i idealni nacionalista *Vazov*. Po vremenu i karakteru svoje poezije obojica su romantičari. Isto obeležje ima i delo Penča *Slavekova*, koji je pesnik čistog sentimentalizma i koji je najjače oblikovao moderni pesnički jezik. Zanimljiv je fakt da je pesničko delo svih ovih književnika našlo snažan odjek kod žena. Ime Penča Slavekova je duboko spojeno s imenom još žive pesnikinje *Mare Bjelčeve*, njegove verne i nerazdvojne prijateljice do njegove prerane smrti. Ona je posvetila veći deo svojih pesama uspomeni na Slaveka. Ove pesme nisu strastveno erotičke, ali su pune tihe predanosti, čežnje za srodnom dušom i obožavanja mirne prirode. U izražavanju svojih doživeaja ona se služi istim oblikom romanticizma kao Slavekov: ponavlanje stihova, strogi ritam, dosledna rima, simvoli i alegorije.

*

Evgenija Marsova, prijateljica Vazova, je važila kao dobra književnica i njen blagi uticaj održava se u mnogim crticama i pripovestima Vazova. Ona je izdala tri knjige pripovesti, i jednu njenu dramu prikazivao je sofijski Narodni teatar.

Jedan od sofijskih književnih kritičara kaže da se bugarski narod posle svetskog rata razočarao nad svojom ranijom ocenom fizičke snage Bugara, ali se posle rata duhovno tako snažno razvio kao da hoće jačinom duha nadoknaditi ono, što je izgubio političkim i vojničkim neuspehom. Iz godine u godinu rastao je broj novih književnika. Isto tako se razvijala i literatura prevođenja. U ovom poletu istakle su se i žene. Bugarski narod od šest miliona duša ima mnogo veću žensku književnu produkciju nego što je to slučaj kod nas, koji smo brojno jači.

Pre tri godine osnovale su bugarske književnice „Klub bugarskih književnica". Njemu pripadaju sve poznate i priznate spisateljice, pesnikinje i kritičarke: Liza Bagrjana, Mara Grubišljeva, Kalina-Malina, Evgenija Mars, Fani Popova-Mutafova, Bljenika, Mara Bjelčeva, Dora Gabe, Sanda Jovčeva, Ana Kameneva, Ljuba Kasarova, Magda Petkanova, Severina, Vera Bojadžijeva, Lidija Šišmanova, Jana Jazova, Stela Janeva. Klub izdaje „Vestnik na ženata" nedeljni časopis za književnost, socijalni život, modu i domaćinstvo. U jednom od poslednjih brojeva je u posebnoj rubrici prikazana jugoslovenska žeuska književnost s prevodima, srpskih, hrvatskih i slovenačkih pesama i pregledom naših književnica. Nekoje od bugarskih književnica su članice sofijskog Pen-kluba i bile su u našoj zemlji. Žalim što nisam mogla da dobijem o većini bugarskih književnica drugo do samo biografske podatke, i zato mogu opširnije da govorim samo o onima, čija dela sam mogla da dobijem.

*

Bljenika je priznata pesnikinja u Sofiji. Preklanjske godine je izdala pesme „Bregovi" s posvetom „Tebi". Pesme odražavaju mirnu, harmoničnu ličnost autorke. Nju ne uzbuđuju razočarenja u životu, ne muče je nedostižne čežnje, nerazrešljivi problemi. Njoj život nije zagonetka, ni varljiv san i nije joj zmija, koja zavodi. Velike socijalne nepravde je ne potresaju, ali ni raskoš i materijalna uživanja je ne mame. Njen unutrašnji život je mirna pesma sagrađena na akordu: ljubav za muža, decu i prirodu. U duboko doživljenoj pesmi „Zemlja" ona se jasno ispoveda. Svesna je organske povezanosti svoga bića sa zemljom. Ova svest daje njenoj duši čudovitu mirnoću, harmoniju i predanost životu i smrti. Svest materijalne strane njene bitnosti je kod nje jača nego svest duhovne strane. Ona ne rešava metafizički problem svoga bića, on je i ne zanima, jer oseća da je ona organski deo zemje i da su njeni osećaji i njene čežnje izraz snage zemlje.

*

Magda Petkanova, diplomiran profesor matematike, izdala je dve knjige pesama: „Makedonske pesme" i „Izgubljeni kamenčić". Ove poslednje pesme prožete su tihom rezignacijom, tužbama o ljubavi koja ju je prevarila i te tužbe ponekad su teško proklinjanje života. Njena duša je prepuna misli, osećaja i želja i stoga teško nađe utehu. Neke od njenih lirskih pesama su dugačke, subjektivne ispovesti mračne i teške misli. Nad njenom poezijom uopšte lebdi nešto teško i tamno. „Izgubljen kamenčić" je ciklus očajnih pesama gorko prevarene žene, matere koja je iskusila svu gorčinu materinstva. Ciklus se završava „Baladom", tj. pesmom žene-maćehe, koja oseća svoju žalosnu sudbinu i koju tišti saznanje da gledaju u njoj muž i pastorka samo pokojnicu, da je ljubav koju joj pruža zapravo ljubav kojom obavijaju pokojnu. Jak socijalan i feministički ton ima njena snažna pesma „Moj put". I u toj pesmi je opet ona težina koja je karakteristična osnova sve njene poeziie. U pesmi „Moj put" se ogleda sudbina bezbroj žena koje se po teškom životnom putu zarobe muškarcu bez dubljeg odnosa i da naposletku „u strašnoj usamljenosti napuštaju svet".

*

Dora Gabe je svršila universitetske studije kao većina bugarskih intelektualki u inostranstvu. Nju ubrajaju među najbolje savremene liričare u Bugarskoj. Do sada je izdala pesme „Zemaljski put", „Lunatička" i „Nekada". Veoma veliki uspeh je postigla i kao spisateljka za omladinu i njene pesme za omladinu su skupljene u nekoliko knjiga. Izdala je takođe izbor pesama za omladinu bugarskih pesnika. Sada radi na romanu za omladinu. Ona već više godina uređuje „Poljsko-bugarsku biblioteku". Mnogo prevodi sa francuskog, engleskog, nemačkog i slovenskih jezika.

Pesme „Put žene" sadrže nekoje ljubavne pesme, veoma nežne i tužne. U drugima se opet autorka prikaže kao filozofska priroda, koja često traži utehu u mistici, metafizici i besmrtosti. Priroda joj je poduševljena i ona je ne shvata ele-

mentarnim svojim snagama, nego vidi preko nje prostrt blagi, božji dah. Sve ti izražava tako neposredno da njenu poeziju primamo sa nekom naročitom, pobožnom nežnošću koja nosi čoveka u oblast prisnog umetničkog doživlaja.

*

Kalina-Malina je priznata književnica. Malo je na svetu literatura koje bi mogle da se ponose takvim biserima originalnih omladinskih pripovedaka kao što može da se ponosi bugarska književnost delima Kaline-Maline. Zbirka „Mali velikodušnici" sadrži žive slike iz istinskog života. Junak pripovedaka je dete sa izrazitom velikodušnošću, ali ona se ne kaže u sentimentalnosti i lepim rečima, nego na delu i time utiče dete tako jako na svoju okoiinu da je etički diže. Fakt da savršeno dobrom detetu nije partner savršeno zlo dete, nego samo obično, istinito dete diže umetničku i socijalnu važnost ove knjige. U celoj knjizi ne postoji tendenciozna reč, niti se autorka zgranjava, niti deli pouke. Dobro delo samo po sebi vaja tendenciju, ali ona se ogleda jedino u efektu.

Kalina-Malina ima neiscrpnu fantaziju i pored toga je vanredan psiholog, koji savesno ispituje detinju dušu i traži u njoj klice koje mogu i u gustoj tami ponići prema suncu-životu. Elementarni nagon samoodhrane u detetu diže autorka u oblast duševnih osobina: u najočajnijim životnim prilikama rađa se u njegovoj duši otpornost protivu bede i potsvesna vera u bolje dane.

„Sirote" je omladinski roman koji možemo da uvrstimo među malobrojne omladinske romane svetske književnosti. Roman je prenet u ratno i posleratno doba i prikazuje tragičnu sudbinu nevine dece i uzornih roditelja kao posledicu rata. Ovo delo se odlikuje oštrim posmatranjem socijalnih prilika. Deca se bore u mukama i pobedonosno se dižu kao živi tužitelji rata. Ljubav među braćom i sestrama, pacifističke težnje na osnovi plemenite ljubavi prema otadžbini daje ovom romanu naročitu vrednost. Šteta za celokupan utisak romana je u tome, što je autorka banalnim epilogom pokvarila njegov umetnički nivô.

*

Sanda Jovčeva je profesor gimnazije. Ona piše pesme, pripovetke za odrasle i omladinu, članke, prevodi iz francuske i naše književnosti. Nekoja od njenih dela prevedena su na francuski, rumunski i srpski jezik. Jovčeva je veoma agilna u mnogim kulturnim društvima. Pre kratkog vremena je bila primljena u pariski „Petit cercle international". Prve lirske pesme koje je izdala nose ime „Žetven dan". Ona je pesnik radosne, plodne prirode i samo u tmurnim jesenjim danima joj je duša tužna. Njene pripovetke prikazuju život seljačke kuće i kuće malovaroškog intelektualca koji je još pod uticajem nepokvarene prirode. Jovčeva posmatra realni život razumom i srcem, razgolićuje njegove rane i istražuje njihove uzroke. Kao umetnik ona se ne udubljuje u sebe, njeno ocenjivanje života nema za osnovu njen odnos do života, nego posmatra i razume život svoje okoline kao žena savremena, aktivna i puna razuma. U njenim pripovetkama se ogledaju težnje savremene feminističke ideologije, naročito osuda rata i osuda dvojnog morala.

U mnogim revijama su publikovane njene pesme i pripovetke, a pored toga je izdala još ove knjige: „Rodni krov" (priče za seosku decu), „Krst za hrabrost" (preveden i na francuski), roman „Odbačeni" sa socijalnom i reformatorskom tendencijom.

„Krstom za hrabrost" bio je odlikovan u svetskom ratu mlad, jak, imućan seljački sin koji ima lepu, zdravu verenicu i koja ga voli. U borbi je izgubio ruku i dobio zato krst. Kad se vratio kući, njegovo žalosno stanje mu postane tek jasno: ne može da radi, ne može da nasledi očevinu i da postane gazda, verenica ga ne voli više. U ratu je bio gord kada su ga hvalili: junak, spasilac otadžbine! Kod kuće sazna da je samo još pola — čovek. U ovoj pripovetki je autorka snažno podvukla obe strane: život na selu, njegov plodan rad, idiličnu poeziju — a na drugoj strani mladi, osakaćeni invalidi sa mračnim saznajem svoje suvišnosti u tom lepom životu. Pripovetka znači jaku pacifističku propagandu i prikazuje rat kako ruši kulturu i kako do smrti ništi život pojedinaca.

Najveće delo koje je objavila do sada Jovčeva je roman „Odbačeni" sa socijalnom i reformatorskom tendencijom, ali taj roman ne dostiže umetničke visine pripovetke „Krst za hrabrost". Sadržaj romana je sledeći: Mlada profesorka Stanje je verena sa činovnikom. Njena ljubav je lepa i duboka. U momentu toplog raspoloženja podleže verenikovoj strasti. Ubrzo zatim upozna se on sa bogatom devojkom i napušta Stanju, koja u strahu očekuje dete. Svesna da je učinila nešto protivzakonito, ona napušta službu i vrati se kući. Mnogo pati, osuđuje samo sebe, oseća da je svi preziru. Kada joj se pogorša materijalno stanje, potraži nekadašnjeg verenika

koji je u međuvremenu već osnovao lep porodični život. Stanja pokušava da ga prisili da usini njeno dete i da mu time spase čast. On to odbija i ona puca na njega.

Autorka je imala nameru da prikaže apsurdnost i grozotu dvojnog morala: muškarac koji je kriv devojkine bede, uživa poštovanje i porodičnu sreću; napuštena devojka, puna ideala, pa je ispostavljena prezrenju, bedi i brizi za dete — što je ubija.

Roman je u samoj osnovi pogrešan. Da bi nas njegova tendencija potresla, morao bi imati u centru događaja simpatičan, pozitivan lik. Toga nema. Stanja, koja je žrtva muškarčeve sebičnosti i pisanih i nepisanih zakona, nije simpatična i ne može da probudi naše sažaljenje i naše osuđivanje dvojnog morala, pošto je sama sasvim bez otpornosti, borbenosti i odlučnosti. Samo čovek koji je svestan socijalne krivice i svestan svoje odgovornpsti te zato hrabro krči svoj put kroz lavirint predrasuda i nepravednih zakona, može uspešno ukazivati na koren zla, može opravdati zahtev za reformu i može probuditi smisao za nužnu potrebu socijalnih promena. Pasivne prirode, uprkos lepe sentimentalnosti, ne mogu uticati na etički i socijalan preokret društva.

*

Elisavetu Bagrjanu ubrajaju među najodličnije pretstavnike ne samo savremene nego celokupne bugarske književnosti. Neko vreme je bila profesor. Mnogo je putovala po Zapadu, studirala opštu književnost i još sada mnogo prevodi. Sada živi u Sofiji i sva se posvetila književnosti. Njene pesme su do sada prevođene na francuski, engleski, nemački, češki, srpskohrvatski i slovenački jezik. Ona je publikovala dve knjige pesama: „Večita i Sveta“, i „Mornareva zvezda“. Pored toga još knjigu za omladinu „Trkulnata godinka“ sa krasnim ilustracijama.

Lirika Bagrjane je izraz njenih istinitih, stvarnih doživljaja, njenog unutarnjeg sveta koji se ne povlači sam u sebe, koji ne stvara privide, ne traži simvole, nego ima pun život koji živi više organski nego razumom, više krvlju nego osećajima. Ona je svesna svoga organskog i duhovnog bića, uvek je savršeno logična i nepodeljena; u njenoj poeziji nema dubokih duševnih konflikata, ni sentimentalnosti, niti socijalnih motiva. Bagrjana ne postavlja samu sebe za sudiju života i ne traži novih puteva za izmenu socijalnog života; ona samo verno slika istinitost i oseća silno kucanje života sa njegovom celokupnom materijalnom kulturom. Do njegove dubine, u njegovu socijalnu i etičku pozadinu, ona ne prodire. Ona je vitalan tip i duboko svesna svoga bića i povezanosti sa životom kao žena, kao dete rodne zemlje i kao ličnost koja uživa materijalnu kulturu. Natpisi njenih pesama tačno pokazuju ovo njeno trostrano gledanje na život: „Večita“ je žena u svom odnosu prema muškarcu imati novih generacija; „Sveta“ je kao nosilac materijalnog i duhovnog nasledstva svoga roda; čežnja da što jače doživi sve strane života je vodi, kao što vodi zvezda mornara, u svet. Sve što doživi i zatim izreče je tako neposredno, iskreno, svesno i silno da razoruža i najstrožeg moralistu i diže ga u čisto umetničko uživanje. Bagrjana ne oseća ljubav kao nešto samo duhovno, ili demonsko, nego joj je životna nužda. Ako doživi ljubav na putu, ona je sačuva među ostalim lepim uspomenama, ako sretne čoveka koji nju više voli nego što ona njega voli, ona se ne muči da mu da čega nema; kada joj ugrabi smrt čoveka koji joj znači u životu najviše, ona oseća prazninu ali ne očajava. Muškarac, otaždbina, dete, svet: to sve zajedno stvara joj tek suštinu života. Ni jednog ni drugog neće da se odrekne, zato je večiti Ahasver, večiti putnik. Gdegod stane, uznemirava je ono što je napustila. Zato ima u svakoj njenoj pesmi pomalo elegičnog raspoloženja, a njena umetnost, koju ona tako bogato rasipa u afirmaciji života, skoro paradoksno svršava u teškoj tragici. Možda je baš u tome neodoljiva snaga i neizmerna lepota njene pesme. Što ne može primiti neposredno, tako reći svojim organskim doživljajem, ne može preneti u snažnu pesmu. Stoga su i one njene pesme s puta u kojima prikazuje lepotu i važnost predela, gde se njeno biće ne zatalasa neposredno, slabije, nebagrjanske iako se u njima ogleda njeno široko obrazovanje i njena pesnička sposobnost.

Do krajnosti osećana vitalnost i prisno elementarno gledanje se pokazuje u njenim pesmama i u načinu shvatannja i izražavanja. Ukus i miris su kod nje mnogo izrazitija čula nego vid i sluh. Ona izražava bol, čežnju, radost na svoj način: slane suze, smolnati talasi, ukus od divljači, miris planinskoga meda, grane pune ploda. Kod nje nema pevanja ptica, cvatanja ružica, svetlucanja lune — to su rekviziti zastarele romantike, a ne moderne stvarnosti. Središna misao i njeno preplitanje kroz pesmu je kod nje kao iz jednog kova i logično, i tome odgovara takođe tehnička strana. Suština sama stvara oblik. Motiv s puta ili intimni događaj koji izražava često gorko i skoro aforistično postane strog sonet; kada prima dinamiku tehnike ili karakte-

ristiku nekog predela strofe se nejednakomerno lome, verzi i ritam odgovaraju njenom unutarnjem raspoloženju i pesma je često poetska proza; folklorističke pesme, divne slike iz bugarskih planina i sela slaže u toplom narodnom stilu.

Takva je poezija Bagrjane, i svejedno da li je motiv osećaj majke, ljubav, ona sama, rodna zemlja ili bezdušan motor: uvek jedinstvena, logična, iskrena i prisna.

Ljubljana. **Paula Hočevar.**

Bolgarska žena v poklicu in v strokovnih organizacijah

Kakor pri nas in skoro povsod drugje je tudi na Bolgarskem največ žen zaposlenih v pedagoškem poklicu. Po uradnih podatkih je bilo leta 1930/31. na osnovnih šolah 1286 ženskih učnih moči več kakor moških, na progimnazijah 28 več; na popolnih gimnazijah je število moških presegalo število žensk za 34, na nepopolnih gimnazijah je bilo zopet 23 žensk več; na učiteljskih šolah so bile tudi ženske v večini (23), v dečjih zabaviščih pa poučujejo samo učiteljice. Na vseh učnih zavodih je bilo 11.001 moških in 12.502 ženskih učnih moči. Bolgarsko osnovnošolsko učiteljstvo je včlanjeno v 3 organizacijah: v Bolgarskem učiteljskem sojuzu, v komunistični organizaciji in v nevtralnem društvu. Učiteljev je organiziranih nad polovico, učiteljic pa manj kot polovica. Tudi po društvih ostalih vrst pedagogov je razmerje med organiziranimi moškimi in ženskami približno isto.

Strokovne šole. Po uradnem poročilu je bilo l. 1933/34 na strokovnih šolah (državnih, občinskih, društvenih, privatnih) 587 učiteljev in 256 učiteljic, po poedinih strokovnih društvih pa ni vpisanega niti polovica učiteljstva.

Zrdavniki in zobozdravniki morajo biti po zakonu za narodno zdravje vsi organizirani. Med njimi je 15% zdravnic. V letu 1932/33 je bilo v zdravniškem društvu vpisanih 1966 zdravnikov in 324 zdravnic; v zobozdravniškem društvu pa 408 moških in 292 žensk. V Sofiji je 124 zobozdravnic in prav toliko zobozdravnikov. Značilno je, da so zdravnice v svojem društvu jako pasivne, dočim so zobozdravnice zelo delavne. Sofijske zobozdravnice imajo v okrilju splošne zobozdravniške organizacije še svojo žensko skupino, ki vodi popolno samostojno poslovanje. Zato imajo tudi v skupni organizaciji veliko vpliva: v sofijskem delu splošnega zobozdravniškega društva je vodstvo celo v ženskih rokah.

Obrtnice in delavke. Njih število neprestano narašča, po strokovnih organizacijah pa jih je včlanjenih prav malo.

Ljubljana **Paula Hočevar**

Žena i duhovna stvaralačka snaga

O toj se temi već mnogo govorilo i diskutiralo. Mnogi ljudi — i muškarci i žene — misle da žene nemaju stvaralačkih, već samo reproduktivnih sposobnosti, jednako u umjetničkom kao i u intelektualnom radu.

Umjerenije naravi ne niječu posvema stvaralačku snagu u žene, ali naglašavaju da su one u toku stoljeća igrale sasvim neznatnu ulogu.

Hoću da navedem najjače agrumente onih koji niječu žensku stvaralačku snagu. Oni kažu: „Gdje imamo ženskog Goethea, ženskog Kanta, ženskog Beethovena ili ženskog Michelangela? A da ne govorimo o ženskim Darwinima, Galilejima, Bismarkima . . . . “

Priznajem, takvih nema. Dalje govore: „Ali ako i apstrahiramo od korifeja stvaralačke genijalnosti, pa ako usporedimo broj stvaralačkih *talenata* muškog i ženskog spola, koji su se u toku stoljeća istakli, kako li je vanredno malen broj ženskih imena među njima!“

I to priznajem. Stvaralačka i oblikovna snaga muškoga duha ostavila je mnoge i jake dokaze u listovima historije. Gotovo sve što danas postoji, djelo je muškaraca. Kad to ne bismo priznavale, bile bismo zaista kratkovidne.

Muškarački duh oblikovao je vidljiv svijet sve do danas. On je upravljao narodima i vodio ratove, on je stvarao kulture i zakone. On je čak etici utisnuo muškarački pečat (dvostruki moral spolova!) i konačno je ženu pokušao tako preudesiti, da bi odgovarala njegovim željama i onoj slici koju je on sebi o njoj stvorio.

Weininger je jednom rekao da muškarac vidi ženu onakvu kakvom ju on želi. Da on ljubi u njoj samo svoj vlastiti idealizam.

Ja dakako ne verujem kao Weininger da je sve ono lijepo i dobro što muškarci u ženama ljube samo proizvod njihove muškaračke fantazije. Ja naprotiv vjerujem da su žene često bolje

nego što je njihov glas. Ali *u jednoj* stvari ima Weininger pravo: često muškarci ne vide žene onakve kakve *uistinu jesu*, nego onakve kakve bi po njihovu mišljenju trebalo da budu. Treba li da navedem primjere?

Potsjetiću vas samo na to kako su muškarci (i žene) kroz stoljeća razumijevali „pravu ženstvenost", i kako je ta ženstvenost drukčija od one današnjih športom očeličenih djevojaka, ozbiljnih matera i žena u zvanju. Pa ipak nema valjda danas muškarca koji ne bi tvrdio da su današnje žene jednako kao i njihove bake krcate pravom i nepatvorenom ženstvenošću.....

A koja je „prava ženstvenost"? Je li ona nekadašnja prava? Ili je današnja prava? Ni jedno nije tačno. Sve prastare ženske snage i mogućnosti oslobodile su se danas, dok ih je prije moral osudio, ćudoredni običaji ih ugušili, a javno ih mišjenje (alias: muškaračko) uništilo.

Naše bake nisu nipošto imale više ženskih obilježja nego mi danas, iako su nosile duge suknje i imale dugu kosu, iako se nisu znale verati na drveće i preko svakog plota, iako su držale da moraju bez protesta i tužbe provesti život kraj kolijevke, sa kuhačom i u krpanju čarapa. One su bile žene — a to smo i mi.

Temeljna jezgra žene tako se malo promijenila kroz stoljeća kao i temeljna jezgra muškarca. Ako ipak izvana izgleda, kao da se današnja žena u temeljima razlikuje od nekadašnje, ima to svoj jednostavni razlog u činjenici, što su žene prije nastojale oblikovati se prema slici koju su muškarci stvorili o ženi. Nije smetalo što ta slika nije odgovarala zbilji. Budući da su autoriteti nekadašnjeg društva: vjera, običaji i porodica — usadili već djeci u srce da je jedina zadaća žene pobuditi i pružiti ljubav, to je svaka djevojka nastojala da pobudi što više ljubavi. A to je postizavala najviše, kad je bila takva, kakvu su je muškarci željeli. Ne da se izreći, koliko je potajnih suza zbog toga proliveno, kolike su čežnje razorene, koliko je lijepih snaga zatvoreno u salone i kuhinje.

Žene negdašnjih vremena nastojale su požrtvovanom predanošću da u svemu udovolje muškarcima. I žene i muškarci imali su isto mišljenje o pozivu i o sposobnostima žene. Ženskog pitanja u današnjem smislu riječi nije bilo.

To postoji tek otkad se žene ne izgrađuju *samo* prema zahtevima muškaraca, otkad tragaju za vlastitim zakonima, otkad ne čine nasilje svojoj prirođenoj ličnosti — pa niti za najvišu cijenu, za ljubav! Otkad je žena počela tražiti samu sebe, mijenja se tip žene. Ta žena se mnogo razlikuje od naših baka. Oslobađamo danas tjelesne i duhovne snage iz negdašnjih zatvora. Postizavamo rekorde u trčanju, plivanju i bacanju diska, upravljamo autima i aeroplanima. Znamo začudo najedanput računati i logično misliti.

Naše bake to nisu znale. Ili bolje: ubiti one su to znale. Imale su iste sposobnosti kao i mi, ali su ležale sputane i vezane na dnu njihove duše. U klici bile su te sposobnosti ugušene da uzmogne cvasti svom jakošću jedna biljka: *snaga koja stvara i uzdržaje porodice, snaga iz koje niču narodi i vojske, snaga bezgranične ljubavi i samozataje.* Žena je bila humus i prolazni stadij za nova pokoljenja. Ostajala je anonimna, jer je važna bila samo kao faktor koji daje život.

S tim se žene danas više ne zadovoljavaju.

Iz materijalne i duhovne nužde i potrebe nikla je samosvijest žene koja je neprestano rasla. Hoću da još jednom naglasim da je ta samosvijest oslobodila jake stvarne i čovječanske snage i da je oslobodila — a tu dolazim do jezgre moje teme — i jake stvaralačke snage koje su do tada bile sputane.

Od nekih pedeset godina unatrag niču mnogobrojni stvaralački talenti žena. Rađaju se umjetnice koje po oblikovnoj snazi i intelektualnom nivou potpuno drže korak sa muškarcima-umjetnicima. Nisu to samo reproduktivne umjetnice—glumice i muzičarke — koje je u genijalnoj predanosti izvode djela velikih majstora. Takvih je bilo uvjek i njih je javno mišljenje uvjek priznavalo.

Danas ima žena - umjetnica jednake originalne stvaralačke snage kakvu posjeduju muškarci - umjetnici. Od kiparica i slikarica spomenuću samo Paulu Modersohn - Becher, Käthe Kollwitz i Renée Sintenis koje se odlikuju neizrecivom snagom i osebujnošću.

Niz današnjih pjesnikinja bio bi vrlo dug, spomenuću samo Rikardu Huch, Selmu Lagerlöf, Sigrid Undset i Agnes Miegel.

Nije mi ni na kraj pameti da pomislim da je nekoć bilo manje stvaralačkih žena. Naprotiv, bilo ih je jednako mnogo kao danas i uvijek.

Društvo ljudsko je međutim bilo tako natražnjačko, da je božansku iskru ženske stvaralačke snage nazvalo demonijom i opsjednutošću od vraga. U srednjem vijeku zatvarali su takve žene u samostane i spaljivali ih kao vještice.

Mnogi ženski talenti su sigurno sami sebe ugušili i uništili. Temeljna je crta žena da će za ljubav sve žrtvovati, sve, pa i duhovne moći i snage svoje.

Kad se danas kaže ženama koje slijede druge zakone, a nesamo veliki zakon prirode, da su izgubile sva ženska svojstva i da nisu vrijedne ljubavi, kako je to tek moralo biti u predašnjim epohama! Da izbjegnu toj sudbini, tisuće žena su zatajile svoje talente, izdale svoju intetektualnu snagu, i zadovoljile se time, da sve mogućnosti rada i uspjeha predadu svojim sinovima.

Razumje se da to nije prošlo bez borbe i unutarnje podvojenonsti. Htjela bih jednom uzeti u odbranu Ksantipe i „kućne zmajeve", žene kakvih je bilo u svako doba, žene koje su htjele zapovjedati i svojatale svako pravo za se. Mislim da su to bile žene koje su trpjele pod jarmom dvaju zakona: To je prirodni zakon koji ih obvezuje životu i veže o muža i djecu — i neumitni zakon *duha* koji ih tjera na stvaralački rad.

Jedan je od najtežih grijeha grijeh protiv duha. Tko duh hoće da zarobi i zatvori, mora biti spreman na trajne revolucije.

Žene o kojima sam tu govorila zatajile su svoj duh da zadobiju ljubav. Ali duh se osvetio neprestanim revoltom. Tražio je oslobođenje i polje djelovanja — pa makar i samo kao jedini vladar porodičnog kruga. Smetao je životnoj harmoniji ličnosti koja ga je htjela ugušiti, i primirio se samo onda, ako je zrelost žene umjela pronaći i u svakodnevnim dužnostima duhovne veze i duboke zakone.

Hoću da govorim o gore spomenutim prirodnom ili *specifičnom zakonu* kome podliježe samo polovima čovječanstva — samo žena. To je zakon o uzdržavanju života. Taj zakon počiva kao čežnja, kao prirodna obveza i požrtvovna volja u svakoj ženi, ali je neovisan o njenim drugim darovima i snagama.

Weininger je jednom kazao: žena je *samo* seksualna, muškarac je uz drugo *i* seksualan. To je pretjerivanje. Ali on kaže nešto slično što i ja ovdje hoću ba naglasim. I za muškarca je odnos prema ženi i djeci vrlo važna stvar u životu. Ali taj odnos teče takoreći *pokraj* druge njegove interesne i duhovne sfere u životu. Ovaj mu je odnos prema ženi i djeci možda obogaćenje i poljepšanje života, možda sreća, a možda i nepodnošljivo opterećenje. Ali gotovo nikada nije to njemu najviši zakon koji bi ga tako okupirao, da bi stradala njegova radna snaga.

Sasvim je drukčije kod žene. Telesna zrelost djevojke, ljubav, žestoki nalet muškarca, začeće i rađanje deteta, sve to zahvaća ženu kao neizbježiva sudbina. I duševne snage njene kreću za tom sudbinom, najprije sa čežnjom, a onda sa predanošću.

Ali žena nije *samo* žena, nije samo prirodno biće, bezuslovna svećencia života. Ona je i čovjek t. j. duhovno biće, sa svojstvima koja izvan specifično ženske prirode ulaze i u sferu općenite čovječnosti.

Mnoge žene — a ja mislim da su one najsretnije među nama — koje svoje ženstvo osjećaju kao najviši zakon, umiju u nevjerovatnoj harmoniji da svoje općenito-čovječanske sposobnosti i talente stave u službu svoje sudbine koja daje, uzdržaje i čuva ljubav i život. To su žene koje svakoga očaravaju svojom prirodnom bezazlenošću i usrećuju svojom uravnoteženom sigurnošću. Takve žene bivaju najviše ljubljene. Njihov put je sretno prošao pokraj ponora rastrganosti. Imena njihova ne stoje u analima povijesti, ali ostaju u srcima njihovih muževa, njihove djece i njihovih prijatelja. Da ima samo takvih žena, ne bi bilo ženskog pitanja!

Ali sve žene *nisu* takove. Općenito-čovječanske sposobnosti čine često tragičnu protutežu prema specifično-ženskim svojstvima. Diže se bura protiv zakona koji zakon žene i mrze i ljube. Dilema je tu.

Svaka duhovna sposobnost neće navijestiti borbu njenom prirodnom zakonu. Ali svaka sposobnost koja ide za stvarnim oblikovanjem i za umjetničkom manifestacijom, zahtijeva cijeloga čovjeka. Svi koji javno rade, bilo u birou ili u operacionoj dvorani, u školskoj sobi ili kraj pisaćeg stola, znadu da se za uzoran rad hoće cijela radna snaga koju ne priječe tjelesne slabosti, koju ne kidaju ljudski odnosi i veze.

A *pogotovo* je stvaralačka snaga strog i nesmiljen gospodar. Ona zahtijeva od čovjeka najvišu i nepodijeljenu snagu. Ona je *najviši* zakon za svakoga ćovjeka, zakon koji obvezuje i usrećuje. Ne treba valjda da naglasim da je sasvim drugo, hoće li se stvaralačka snaga pokazati kod muškarca ili kod žene. Muškarac stavlja se sav, sa svom svojom energijom u službu te elementarne snage koja ga svega obuzima, te on zaboravlja i svijet i ljude.

Žena naprotiv nosi odvajkada svoj primarni zakon u sebi, zakon krvi i čežnje. Božanstvo stvaralačke snage pretvara se u noj u demona koji stvara ponore u njenom biću, stvara borbu između duha i prirode. Zakon ustaje protiv zakona, obveza protiv obveze. Ako jedan princip pobijedi, *mora* drugi podleći. Jer svaki traži za se cijeloga čovjeka sa svom snagom i svom predanošću.

Vrlo ozbiljno pitanje je pred kojim stoji umjetnica u stvaralačkim periodima svoga života. Ako hoće da svori nešto trajno, mora se bar privremeno odreći toga da bude sretna žena i da usrećuje. Mora prekinuti odnose koji ju vežu, mora ugušiti glas srca. Mora činiti kao muškarci koji *stvar* stavljaju nad život,

U činjenici da je Djevica Orleanska obukla muško odijelo da izvrši svoj duhovni zadatak, leži duboka simbolika. Jer žena mora da pregazi ženstvo, ako hoće da izvrši djelo. Biće da nije slučaj što je Käthe Kollwitz sitna i neugledna žena, koja kao da prezire svaku žensku draž, i što Sigrid Undset stupa širokim, teškim muškim korakom po svojim poljima. Izgleda kao da se stvaralačka snaga tih žena pretvorila u jakog i moćnog gospodara kraj kojega svi ostali zakonodavci šute ili bar padnu do sekundarne važnosti.

Druge stvaralačke žene ne mogu taj problem riješiti, tako n. pr. Penthesilea i Sappho koje su pošle u smrt, jer nisu znale podrediti zakon svoje krvi zakonu svog stvaralačkog duha.

Jedno je jasno: stvaralačka snaga znači borbu, borbu u svakom slučaju. Boriti se moraju muškarci i žene.

Ali muškarci se bore za odlikovanje svojih ideja na jedan način, oni imadu jedan cilj u koji ulažu sve sile.

Kod žena vodi stvaralačka snaga najprije drugu borbu, borbu sa prirodnim zakonom. Tek kad ženi uspije da nađe modus vivendi, tek kad je kadra ušutkati glas prirode koji se svaki dan nanovo javlja, tek kad je borba između prirode i duha dovršena, tek onda postaje demon opet božanstvom. I sada tek počinje borba da se postigne cilj, da se stvori djelo. —

Na svršetku hoću da u poredbi jasnije prikažem svoju misao:

Dvije jednako velike i jednako jake rijeke teku prema moru. Jedna mora mnoge zapreke da prebrodi prije nego će stići cilju. Mora prekopati pećine, mora se rušiti niz strmine, mora mlinove tjerati i brodove nositi. Ali rijeka je jaka, obiluje silnom vodom i stiže široka i moćna k moru.

Drugu rijeku zaustavlja već u početku toka jaki nasip. Usprkos sve svoje snage i čežnje za morem, mora rijeka najprije nabujati i stvoriti široko jezero da uzmogne nasip prekoračiti. Njena se voda kroz tisuće jaraka i cijevi vodi na okolišne livade, ona oplođuje polja i lugove, daje svoje najbolje snage za biljke da ugledaju svijetlo sunca, ona je užitak djece koja se kupaju u njoj, ona je radost za sve. Ali kako će do mora?

Snaga i obilje vode nedostaje da *iza* nasipa ispuni sve svoje lijepe i potrebne obveze, a ipak da stigne moćna i široka do mora. Morala bi imati mnogo više vode da udovolji obim obvezama. A ovako stići će k moru samo kao siromašni čedni potočić koji neće ništa bitno doprinijeti ljepoti i veličini mora.

Široka i moćna rijeka — to je stvaralačko djelo muškarca koje ulazi u more kultura i duhovnih vrednosti i obogaćuje ga. Siromašni potočić je stvaralačko djelo žene. Priroda stoji poput nasipa pred njenom duhovnom tvornom snagom i zahtijeva svoj tribut, Snage koje preostaju nakon te borbe, nedostaju kod većine žena da stvore djelo trajne vrednosti.

To je moguće samo onda, ako žena ima toliko snage, da može srušiti nasip, — ili da ima toliko obilje vode, da može i nasip prekoračiti i jezero napuniti vodom života. Žena koja će to moći, učiniće najviše što jedan čovjek na svijetu izvršiti može. Ona će uspostaviti jedinstvo između prirode i duha kakvo je Bog htio, kad je ljudstvo smjestio u Eden. Ovo se jedinstvo već davno izgubilo. Tko ga uspostavi, steći će krunu života.

Else Hueck — Dehio.

Iz „Die Frau“, februar 1934. Slobodno prevela *Slava Rastovčan*,

* * *

Iako se ne slažem sa svim ovim razlaganjima, prevela sam lijepi članak autorice, ne bi li potakla čitateljice da donesu svoje mišljenje o tom toliko interesantnom pitanju: hoće li žena stvoriti u duhovnom svijetu ono što su dosada stvarali samo muškarci? Ili će stvoriti nešto drugo po kvaliteti jednako vrijedno? Ili će stvoriti nešto bolje i vrednije? Ili, sputane prirodnim zakonima, neće doseći intenzitet i kvantitet djela trajne vrijednosti koja su dosada stvarali u velikoj većini samo muškarci?

S. R.

ФЕЉТОН:

Госпођа Мадлен де Ламартик

Срећна сам што могу југословенској публици да претставим једну велику латинску песникињу, Француској Мадлену де Ламартик, чија се дубока мисао изражава тако визуелним зрачењем да би се могло рећи да њена душа осветљава цео свет.

У вече, кад се човек осети уморан од дневног замора који нам свакодневни живот собом носи, ако хоћемо да се одморимо са „Песмом под лампом“ од ове одличне песникиње, осећамо олакшање, осећамо своју душу окрепљену.

Њено дело садржи тако велику племенитост и бескрајну доброту која се изражава у њеним стиховима. Она пише са толико нежности и љубави мисао и своје дубоко осећање. Снага целе поезије уводи нас полако у бескрајне регионе, отвара хоризонат и човек је задивљен што може да открије тајну лепоте живота. Мадлен де Ламартик је божански тумач који вас учи интонацији и дрхтају природе и величини узвишене љубави.

„Нове беседе“ су молитва љубави и живота једног бића које је успело да обухвати лепоту и доброту, у које његова душа има потпуну веру.

Човек се осећа окрепљен и ослобођен свих злих ствари — он иде за великом песникињом која влада у нашим душама својим химнама — и човек поново налази веру у себи самом, у вечитој љубави. Она би хтела својом узвишеном душом да покаже да нас живот, природа, љубав и пријатељство воде највишој стази. Ето велике тајне коју носи у себи Мадлена де Ламартик. Она нам враћа веру у нас саме; она је свештеница која не би хтела никада да види нискост живота — она чини да чезнемо за светлошћу. Њена душа има флуид благости који очарава, њена поезија отвара затворена врата, продире у тамна места и лети ка бескрајности, простору животу . . .

Госпођа Мадлена де Ламартик*), која је своје прво дело назвала „Зраци суза“, већ дуже времена у књижевном свету позната, јесте гасконског порекла.

Она води порекло од старих породица гасконског племства које је дало земљи песнике и писце, од којих је један нарочито познат Pothon de Raffin Xaintrailles који је писао од 1520 најразличитија дела.

У XVII веку други чланови ове породице дали су трагедије или обичне краткотрајне песме, служећи се са истом лакоћом пером и мачем сви — до њених директних предака.

Сама госпођа Мадлена де Ламартик Монкорже је прави песник. Наша душа налази задовољство у читању њених лепих стихова, у којима је осећање врло чисто, инспирација врло висока и ритам тако лирски и хармоничан.

Ту све очарава уво и задовољава срце.

Склоп стиха је увек елегантан и чист класичан. Фразе се ређају у складном и одличном француском језику и свака мисао је исклесана као драги камен.

„За нас двоје“ може да иде у први ред овог изврсног дела које се чита са толико удубљености и дивљења, и чија жива слика остаје дубоко урезана у нашој свести.

У овој лепој књизи писац нам пружа низ љубавних песама, по јачини и књижевној лепоти сасвим изузетних.

Ту се налази, као у свем делу овог песника, неупоредив степен љупкости, емоције, финоће израза, мелодије увек звучног ритма.

Лепи, мистериозни и пријатни стихови рађају се сваког тренутка под њеним пером, без напора, као цвеће под чаробним гестом виле.

И њене топле химне тако продиру, тако су снажне и искрене, да их после читања човек не може оставити без жаљења, и да би их понова нашао у часовима бдења, он их оставља у најдражи кутак своје библиотеке, у драги кутак присних дела, омиљених књига где душа воли да понире без престанка.

У рубрици „Музе“ један елиментан критичар је писао ту скуро:

„У овој збирци узбудљиве нежности, беседе носе сјајан доказ лиризма Мадлене де Ламартик.

Како да се не воли овај низ дивних катрена, где се ритмују и казују збијено толика различита осећања.

Слогови звуче пријатно и снажно, а мисао која их оживљава је као скупоцени мирис

*) Удата за писца великог талента и чувеног лекара: доктора Монкорже, практичног лекара у Мон-Дору.

који кристална бочица пушта кап по кап и чији вечити дах нас увек прати.

Што се тиче њеног последњег дела: „Нове беседе“, „Пламени молитвеник“, псалтир уобличен као часловац, — оно значи највише изненађење по врло ретким мислима, полету и мелодичности.

На свакој страни наиђе се на узбудљиве строфе, песме страсти и племенитог узношења.

И Академија француска је потврдила успех ове књиге и леп таленат писца додељујући му своју годишњу награду, чувану за најбоља песничка дела.

Париз **Вука Велимировић.**

Белешке

Једна лепа свечаност у Скопљу. Овога пролећа је у Скопљу једна лепа свечаност окупила све јавне раденике — одржана је скромна, али веома срдачна свечаност у Просветном дому, на дан прославе 25 година хуманог и социјалног делања г-ђе Загорке Стојановић, претседнице Секције Фидака у Скопљу, и чланице многих наших женских организација. Рад г-ђе Стојановић познат је свима нашим женама, које су у великом броју учествовале на овој свечаности, и са свих страна наше земље телеграмима и писмима одали захвалност неуморној и скромној раденици г-ђи Стојановић. Свечаности су присуствовали сви великодостојници Скопља. Лепо признање овој великој раденици, које је указано приликом прославе, најбољи је доказ колико симпатија и признања ужива г-ђа Стојановић, и ми желимо да је што дуже овако активну имамо међу нама.

Internacionalni ženski savez održao je svoj kongres u Parizu od 2 do 12 jula t. g. Na tome Kongresu naše žene zastupale su g-đa Leposava Petković, pretsednica J. ž. s., g-đa Naka Spasić i g-đa Gvozdenović, članice nadzornog odbora J. ž. s. O radu kongresa i učešću naših delegata pisaćemo u idućem broju našega lista. Sada samo notiramo da je kongres odlučio da se iduća skupština održi u Beogradu 1936 godine.

Ženi književnici podiže se spomenik. Ljubljanski dnevnik „Jutro“ donosi u broju od 11-VII t. g. sledeću vest: U pitomoj varošici Planina kod Sevnice (Slovenačka) odlučili su tamošnji stanovnici da podignu spomenik književnici Ani Wambrechtsamer, koja se rodila u Planini i tu i sahranjena pre godinu dana. Po rođenju je bila Nemica. S velikom ljubavlju je ona lepote svoje slovenačke otadzbine prikazivala nemačkom svetu. U težnji da to što bolje učini, naučila je slovenački. Na Slovenačkom jeziku je zatim napisala hroniku svog rodnog mesta Planine. Taj opis iznosi 460 stranica. Njen roman „Heute Grafen von Cilli und nimmermehr“ („Danas grofovi celjski i nikada više“) je jedno od najboljih dela koja se bave istorijom cejlskih grofova. Ana Wambrechtsamer je svom snagom svoje bogate duše volela svoje mesto rođenja, a isto tako iskreno su je voleli stanovnici Planine. Oni su odlučili sada da joj podignu spomenik u znak zahvalnosti za sve, što je svojom velikom darovitošću učinila za Planinu. Priloge za njen spomenik sa oznakom „Za spomenik Ani Wambrechtsamer“ prima: Hranilica i posojilnica v Kozjem.

Izbori za parlamenat u Luksemburgu. 3 juna održani su u Luksemburgu izbori za parlamenat. Nijedna od tri političke partije nije stavila žene u svoje kandidacione liste. Stoga je feministička organizacija nameravala da istakne jednu potpuno žensku listu. Za ostvarenje ove namere nedostajalo im je novaca, i stoga su prihvatile ponudu grupe nezavisnih da sa njima istaknu jednu listu, koja će imati polovinu muškaraca, a polovinu žena. No, na žalost, ova lista nije dobila potreban broj glasova, i tako žene nisu uspele da uđu u parlamenat. Ali ono što malo teši luksemburške žene, to je izjava radikalnih liberala u korist feminističkih zahteva, iako je ta partija do sada bila antifeministička.

Gospođa Dr. J. Chlapec - Đorđević iz Praga poslala nam je sledeću ispravku s obzirom na našu belešku »Jugoslovenska feministkinja pred pračkim sudom«:

»Moj roman »Jedno dopisivanje« izašao je u proleće 1932 i brzo za tim dobio je vrlo povoljne prikaze (»Srpski književni Glasnik«, »Život i rad«, »Vreme«, «Jutro«, »Jugoslovenska žena« i dr.) Tako isto pohvalno su se izrazili o njemu prvi češki listovi kao »Naridni Listy«, »Lidove Novini«. Tu prikazivač dr. Julie Heidenrajh, docent jugoslovenske književnosti na češkom univerzitetu doslovno piše da on pozdravlja »Jedno dopisivanje« kao »umetničko delo« i kao prilog za čehoslovačko-jugoslavensku uzajamnost. Ljubavne pikanterije, stvari »koje pripovedaju ljudi među sobom« ili uvrede českoga naroda nije našao nijedan od tih prikazivača. A da se neko radi neistina našao uvređenim, tužio bi me. Šta se javno dešava, šta javnost odobrava, o tome se može pisati.

Tek godinu i po posle toga iz osobnih razloga pobunili se protiv te knjige gospođa Urbanova, supruga urednika »Narodnih Listy«, u »Ženskom Obzoru« 1933. Ne bi mi palo na pamet da zato gospođu tužim. Ali ona je doslovno napisala da ja nisam Jugoslavenka, nego da sam »predratni predrasudni **glupi** Beč koji je **nesretnim slučajem progovorio srpskohrvatski«.** Pošto nije htela moje ispravke da objavi, ja sam bila prinuđena da je tužim. Da li sam ja Jugoslavenka ili ne, to je stvar Jugo-

slavije, a ne gospođe Urbanove. Kako sam sudila o Austriji i Beču, može svako pročitati u mojoj knjizi »Crtice iz poslednjih godina carevine Austrije«, Beograd 1922, Geca Kon. A da sam prijatelj českoga naroda, o tome sam dala dokaza u ogromnom broju članaka o Jugoslaviji u českim listovima i u ogromnom broju člana o Čehoslovačkoj u jugoslovenskim listovima. Nije istina da je po izlazu »Jednog dopisivanja« bilo skandala niti je istina da sam bila primorana da istupim iz izvesnih društava. Ostala sam član, samo sam radi osobnih razloga i čisto dobrovoljno položila nekoje funkcije u tim društvima. Kao dokaz da je tomu tako, dala mi je i uprava »Jugoslavenskog kola«, gde sam bila potpretsednik i »Uprava centralnog odbora československe jugoslovenske lige«, gde sam kao jedina žena bila dugih godina član pismena priznanja moga rada, što zacelo ne bi učinili da su u meni videli škodljivca českoga naroda, kao što me je prikazala gospođa Urbanova. Uostalom, svi češki listovi su kao »Narodni Listy« »Ženska Narodni rada« »Nezavisna politika« itd. i dalje objavljivali moje članke, a držala sam u »Ženskoj narodni rade« predavanja itd.«

Gospođa Marija Omelčenkova iz Praga, urednik časopisa »La Femme Slaves« boravi u Jugoslaviji radi upoznavanja položaja naše žene. G-đa Omelčenkova sprema veliko delo o slovenskim ženama. Ona je rodom iz Ukrajine i posle ruske revolucije živi stalno u Pragu.

25-godišnjica Švajcarske feminističke organizacije. »Švajcarske asosiacije za pravo glasa za žene« su proslavile švajcarske feministkinje 17 juna t. g. u Bernu, gde je bio njihov savez i osnovan. Savez je bio osnovan na pobudu Internacionalne alijanse za žensko pravo glasa. Proslava u Bernu je protekla veoma impozantno i pored ogromnog broja feministkinja su joj prisustvovali i visoki državni funkcioneri, među njima i bivši pretsednik švajcarske savezne države, **Motta,** sada član saveta federacije. G-đa **Emilija Gourd,** naša dobra poznanica je održala sjajan govor, u kome je iznela celokupnu borbu švajcarskih feministkinja za političku jednakupravnost žene sa muškarcem. Ona je iznela početak osnivanja, kada su pre 25 godina feministkinje bile pune najlepših nada da će uskoro postići velike uspehe. Uspesi njihove borbe nisu do sada ispunili nade, ali zato Švajcarke nisu izgubile veru u ispravnost i pravednost borbe. U Švajcarskoj je otežana borba za pravo glasa i zato, što treba da prođe taj zahtev kroz referendum celokupnog švajcarskog naroda. Raniji pretsednik švajcarske republike, g Motta je u svome odgovoru priznao da je uistini sramota za Švajcarsku da žene još nemaju pravo glasa i obećao je da će svom snagom raditi na tome da nestane te sramote, i on je naročito pozvao švajcarsku mušku omladinu da pomaže žene u borbi. Profesor ciriškog univerziteta, g. **Egger,** je govorio kao pravnik o ženskom pravu glasa s obzirom na zakonodavstvo Švajcarske. — G-đa Gourd je već 14 godina pretsednica Švajcarske organizacije za žensko pravo glasa.

Film u vaspiatnju i nastavi. U aprilu t. g. održan je u Rimu internacionalni kongres za primenjivanje filma u vaspitanju i nastavi. To je bio prvi internacionalni kongres ove vrste, a organizovao ga je institut Društva naroda u Rimu. Kongres je radio u tri odelenja. Prvo odelenje je raspravljalo o sledećim pitanjima: nastavne metode s filmom i dečija psiha, film u tehnici i zvanju; film — sredstvo u školskoj nastavi, film u službi napretka poljoprivrede. Drugo odelenje bavilo se ovim problemima: film u službi narodnog prosvećivanja i socijalne profilakse; film u službi vaspitavanja naroda; film kao propaganda za osiguranje starosti i štednje; država i film; tehnički problemi oko širenja filma za nastavu u nacionalnom i internacionalnom pogledu. Treće odelenje je imalo zadatak da reši pitanje o filmu kao internacionalnom sredstvu za upoznavanje naroda, njihovih osobina i mentaliteta. Kongres je tražio da sve države što pre privhate konvenciju za olakšanje izmenjivanja filmova za nastavu time što će se na te filmove ukinuti svaka carina. Dalje je kongres odlučio da preporuči svim filmskim preduzećima da upotrebljavaju za filmove manji format, koji treba da se standardizuje. — Na kongresu su bili zastupnici država i privatnih organizacija. Zvanične pretstavnike poslale su takođe Rusija i Sjedinjene Države Severne Amerike.

Trideseti kongres za svetski mir biće od 1—6 septembra t. g. u Locarnu. Prireduje ga Internacionalni biro za mir, koji poziva sve organizacije koje rade za svetski mir da pošalju na kongres mnogobrojne delegacije. Sve informacije daje sekretarijat biroa, koji je u Ženevi, Rue Charles Bonnet, br. 8.

Žena — član odbora stručnjaka za pripremu plebiscita u Sarskoj oblasti. Savet Društva naroda je na svom poslednjem zasedanju naimenovao odbor od tri stručna lica, koji ima zadatak da pripremi plebiscit u Sarskoj oblasti i da nadzirava izbornu kampanju. Među članovima je i g-đa Sarah Wambaugh, Amerikanka, koja je bila već zaposlena kao stručnjak u plebiscitu za Tacna — Aricu. Ana je napisala knjigu »Plebisciti posle svetskog rata«, koju je izdala Carnegijeva zadužbina.

Zanimljivosti iz Kine. Sjajnu karijeru, karijeru koju ima da zahvali vlastitoj energiji i razboritosti ima bankar, g-đa Nyien Sok Wo iz Šangaja. Ona je bila takozvani »boy« u nekoj banci — a danas je vlasnik banke, koju je osnovala godine 1924 s akcijskim kapitalom od 200.000 dolara. Danas njena banka ima 5 miliona dolara rezervnog fonda i pola miliona dolara akcijskog kapitala. Banka g-đe Nyien Sok Wo ima vlastitu zgradu u jednoj od najlepših ulica u Šangaju i stoji čvrsto u svakom pogledu i kriza je nije mogla ni za dlaku uzdrmati. — Vlada u Nankingu je pre kratkog vremena izdala odredbu kojom je suspendovala ružnu i ponižavajuću tradiciju za ženu. Do obnarodovanja te odredbe naime Kineskinja, koja je postala udova, nije smela sklopiti nov brak bez dozvole porodice njenog umrlog muža! Dakle i po-

sle smrti je bila vezana za njega. Nankinška vlada je svojom odredbom oslobodila kineske udovice toga ropstva i daje im slobodu da se bez ičije dozvole venčaju po drugi put ili da ostanu udovice.

Novim ustavom u Braziliji je uzakonjena potpuna jednakopravnost žene sa muškarcem. Naročito treba podvući da novi ustav ima i sledeću odredbu: tri meseca odmora za žene u državnoj službi prilikom porođaja sa pravom na pune prinadležnosti; jednaka nagrada za jednak rad bez obzira na spol; pravo na sve službe u državnoj administraciji bez obzira na spol i bez ograničenja za udate žene; jednaka prava u pogledu državljanstva za muškarce i žene, jednaka građanska i lična prava. U odredbama za socijalnu zaštitu daje ustav ženama prvenstvo u javnoj službi za staranje matera, dece i u službama koje se bave uslovima za rad.

Internacionalna alijansa za žensko pravo glasa održaće 12 redovni kongres od 18—25 aprila 1935 godine u Carigradu, za vreme uskršnjih raznika.

Богдан Поповић: О људима, женама и моралу (Из збирке **Мисли и рефлексије**).

Више но корисно, и боље но корисно (у обичном смислу ове речи), — **лепо** је бити добар, душеван, истинит, штедар, поштен, храбар; као што је **ружно** бити рђав, пакостан, лажан, шкрт, непоштен, и кукавица.

Врлина је сталан и лаган пут уз брдо, и зато је тешка и спора; слабости и пороци су стрмен пут низ брдо, и зато се котрљају на ниже, брзо, и све брже, и све брже.

*

Ништа човек — вечито дете — тако не жели као оно што му се не даје.

Како је духовита и умна асирска митологија, која на својим киповима замењује људско тело животињским, а само главу људску задржава!

*

Са врлином се не може преговарати и цењкати. Њу треба вршити целу, и кад је најтежа, и баш онда кад је најтежа.

Б. Поповић

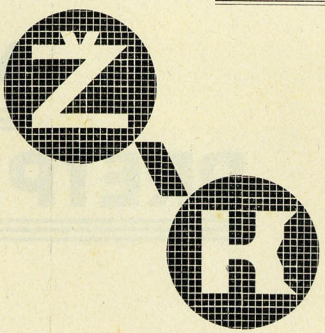

Ženski klub u Beogradu

DAJE PRENOĆIŠTE SVIMA GOSPOĐAMA I GOSPOĐICAMA, KOJE SU U PROLAZU U BEOGRADU. PRENOĆIŠTE — POSTELJA — 20.— DIN. DNEVNO, DORUČAK 4.— DIN., RUČAK 14.— DIN. I VEČERA 8.— DIN. MOŽE SE DOBITI I CEO PANSION. HRANA DOMAĆA, ČISTOTA ODLIČNA. KLUB SE NALAZI U SAMOME CENTRU VAROŠI I LAKO JE PRISTUPAČAN VEZI TRAMVAJSKOJ SA PARABRODOM I ŽELEZNIČKOM STANICOM. ZA STUDENTKINJE SE DAJE PANSION, STAN, HRANA I SVE OSTALO. — ZA SVE BLIŽE USLOVE OBRATITI SE NA ADRESU: ŽENSKI KLUB, BEOGRAD, :-: KNEZ MIHAILOVA ULICA BROJ 46 :-:

KNEZ MIHAILOVA UL. BR. 46 I SPRAT

Našim PRETPLATNICIMA

„ŽENSKI POKRET" završava opet jednu godinu. Zadovoljni smo što smo zadržali naš stari krug pretplatnica. — Jedan veliki deo pretplatnica ispunio je tačno svoje obaveze prema listu, a manji deo ostao je sa pretplatom na dugu. Molimo da i taj manji deo ŠTO PRE POŠALJE PRETPLATU ZA GODINU 1934, A SVE ZAJEDNO MOLIMO DA VEĆ U JANUARU POŠALJU BAR POLUGODIŠNJU PRETPLATU ZA 1935 GODINU. Naš list se izdržava samo od pretplate, materijalne pomoći ne prima ni s koje druge strane i stoga moramo nastojati da skupimo tolik opretplate da možemo svakoga meseca izmiriti troškove za štampanje. Sve naše pretplatnice molimo i ovoga puta da među svojim poznanstvom PREPORUČUJU NAŠ LIST I PRIDOBIVAJU MU NOVIH PRIJATELJA. Radeći za naš feministički list, mi radimo za dobru stvar: za prosvećivanje celokupnosti, za oslobođenje žene i time za oslobođenje svih.

UREDNIŠTVO I ADMINISTRACIJA

Штампарија „Привредник" Жив. Д. Влагојевић, Кнез Михаилова ул. 3. Београд, Телефон 21-450